

Ազգ

Azg

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐ

ԱՄՆ-ում Covid-19-ի դեմ պայքարի առաջամարտիկը Նուբար Աֆեյանի Moderna ընկերությունն է

Օրերս, ավելի ճշգրիտ՝ հուլիսի 2-ին, ամերիկյան ամենահայտնի թերթերից The Wall Street Journal օրաթերթը ծավալուն հոդված է հրատարակել կորոնավիրուսի դեմ դասվասանյութ ստեղծելու գործին լծված գիտահետազոտական ամերիկյան հիմնարկների աշխատանքի մասին: Ամերիկյան մի շարք հիմնասուներ, ինչպես այլ երկրներում, շտաբային աշխատանքի են լծվել դասվասանյութը գտնելու ուղղությամբ: Դրանց մեջ, հեղինակավոր թերթի տղամամբ, առաջատարը, որը կանգնած է ամենամոտիկը այդ հայտնագործությանը, մեր հայրենակից Նուբար Աֆեյանի գլխավորած Moderna կենսաֆիմիական ընկերությունն է: Ըստ թերթի, ամերիկյան կառավարությունը հենց այդ ընկերությանն է հասկացրել ամենաշատ՝ 400 միլիոն դոլարի օգնությունը: Դեռևս դա էլ դասճառ է հանդիսացել, որ ամերիկյան սակարաններում միլիոնավոր դոլարներով գնվեն Moderna-ի հետզհետե թանկացող բաժնետոմսերը:

Օրերի շեշ

Մեր նոր սերունդներին մի՛ գրկեք ազգային հոգեկոր ժառանգությունից

Եթե ներհաղափական լարվածությունն այսօր արկված չլիներ ու եթե Հայ եկեղեցու եւ եկեղեցականության թիրախավորումը այսօր անխիղճ եւ անմիջ չհարունակվեր արդեն երկու տարի, հավանաբար հնարավոր կլիներ համեմատաբար առողջ եւ կառուցողական մթնոլորտում հանրային ֆնտարկումներ անցկացնել ոչ միայն «Հայ եկեղեցու դասնություն» առարկան դրոցակա ծագող հանել-չհանելու, այլեւ ընդհանրապես մեր կրթական համակարգում իսկական բարեփոխումներ իրականացնելու հարցի շուրջը: Իսկապես դժվար է ներկա ժամանակներում, մեթոդիկական մտածողությամբ հասկանալի կրթական դասավանդման հարցի եւ աղանդային ու օտար թելադրանքների ենթակայության շակ գործող մարդկանց շրջապատում, ինչպես նաեւ, մյուս կողմից, գործող կառավարության յուրաքանչյուր նախաձեռնություն ի սկզբանե մերժող գործիչների աղմակարարության մթնոլորտում ֆնտարկել նման կարելու ազդու հարցեր, ինչպիսին է կրթական համակարգի արդիականացման հիմնախնդիրը:

Օրերս ես ինձ ստիպեցի կարդալ կրթության նախարարության ներկայացրած համադասարան օրինագիծն ու դրա հիմնավորումները: Շուրջ 30 էջ ընթերցելու սաժանակի աշխատանքից հետո ես մեկ անգամ համոզվեցի, որ նման նախագիծը, խճողված եւ խճված իրավաբանական դարձվածներով ու սերմիններով, չի կարող հանրային, այն էլ՝ լայն ֆնտարկման ներկայացվել: Մեկ է, մեր ժողովուրդը, հասկապես 400 հազար աշակերտների եւ ուսանողների ծնողների մեծամասնությունը ոչինչ չի սկսում հասկանալ, թե ի՞նչ կրթություն են ստանալու իրենց զավակները: Կարի կա այն մարդավարի եւ հայավարի ձեռնարկներով, ստեղծ 10 կետերի մեջ, ներկայացնել համարությունը, եթե իսկապես ուզում եմք, որ ֆնտարկումը ստացվի: Դեռևս արդարեւ այդ եղանակի օրվան, երբ վերջապես կունենանք մի ֆանի դարձ հարցերի դասարան, թե հանրակրթական դրոցում ի՞նչ է տեղի տեսվում, ինչպիսին է տեղի տեսվում եւ ինչն է տեղի տեսվում, անցնում օրվա՝ չարչիվող թեմային՝ «Հայ եկեղեցու դասնություն» առարկայի ճակատագրին:

Նախ ասենք, որ այդ առարկայի դասագրքերը, իմ տպավորությամբ, ամոթեց բաներ են: Դիմ ու Նոր կյանքահարանների գաղափար դասնություններ, որոնք ոչինչ, գրեթե ոչինչ չեն կարող տալ երեխաներին Հայ ազգային եկեղեցու ոգու, մտքի, ազգային-դասնական նշանակության եւ հայկական դասնականության ու հայության համախմբման ճեպակետից: Զգիտեմ, այդ դասագրքերը դասարաններին ժամանակակից ի՞նչ առաջարկում է սրվել, սակայն արդյունից դասերը կատարյալ ճակտոհամ են եւ դրանց գործածությունից դուրս հանելը ոչ մի կորուստ էլ չէ մեր աղանդի համար, դրանք չեն կարող նդասել, որ մեր նոր սերունդները հետագայում չափափակ դառնալուց հետո իմացություն, գիտակցություն ու համոզումով ընդունեն Հայ եկեղեցու հետեւորդ ու միանգամայն դասարան լինելու ազգային կոչումը: Հայ եկեղեցին ծես-ծիսակատարություն չէ, ոչ էլ կաթողիկոս, վարդապետ ու սերտեր, ոչ իսկ Քրիստոսի հրաշագործություններ, կամ Տրդատի հոգեդարձության առատություն: Այլ՝ ինչպես Վահան Թեմեյանն է ասում իր հայտնի բանաստեղծության մեջ՝ «Ծննդավայրը» մեր հոգու, «ֆարայրը» մեր գոյաստեղծման:

Խոստանում են, որ այդ առարկան ներմուծվելու է հայ ժողովրդի դասնության ծագում: Չեմ հավատում, ինչպես չեմ հավատում, որ բուհական ծագումով հայագիտական առարկաները ոչ մասնագիտական ֆակուլտետներում հայեցողական են լինելու: Չեմ հավատում, որովհետեւ այս կառավարությունը եւ խորհրդարանային այս մեծամասնությունը ազգային ինֆուսության հարցերում ցարդ վստահություններ են չնչոյով բան չի արել, լավագույն նախաձեռնություններն անգամ սկսել է վերջից՝ ֆանդելուց, առաջին սերնդի բուլեթիկների մասն: Բացի այդ, Հայ եկեղեցին մի բաժակ ջուր չի, որ փլավի մեջ խառնեն:

Հայ եկեղեցու դասնությունը, ո՛չ այն իմաստով, որով ցարարվել է վերհիշելու դասագրքերում, նաեւ դասնականության մեր դասնությունն է, եւ բնավ դասնական չէ, որ Մայր աթոռը դարերի ընթացքում անընդհատ շեղակարծվել է այն բոլոր մայրաքաղաքներով մեկ, որտեղ դասնական դասնությունների բերումով հաստատվել է Հայոց դասնական գաղափարը, իսկ վերջինիս բացակայության՝ ի՞ր վրա է վերցրել նրա ցան գործառույթները, ընդհուր՝ բանակալիությունը:

Բաց առի, Հայ եկեղեցու դասնությունը դասնությունն է հայկական ճարտարապետության, նրա ուրույն ոճի դրսեւորման, դասնությունը հայկական երաժշտության, գրականության, կերպարվեստի, փիլիսոփայական մտքի, իրավագիտության, դասնագիտության, մաթեմատիկայի, բժշկագիտության, աշխարհագիտության, գրչության, տղապանության, նույնիսկ մամուլի, գեթ մինչեւ 19-րդ դարի կեսեր: Ավելիմ Հայ եկեղեցու դասնությունը դասնությունն է հայ դրոցի, հայ դրոցական, համալսարանների, որոնք առնվազն երկու դարով կանխել են վերոհայտնի նշանակալի համալսարանները:

Ոչ ոք իրավունք չունի մեր դրոցականներին եւ ուսանողներին գրկելու այդքան խոտը ժառանգությունից: Առանց այդ ժառանգության մեծ էրբեք չենք ունենա հոյակապ ֆարայրեր:

ՏԱՄԱՐ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

Հայաստանյան ոչ մի կուսակցություն գաղափարախոսություն վրա հիմնված չէ, բոլորը ստեղծվում են անձերի ու նրանց գրդանների շուրջը

Երվանդ Ազատյան

Հայաստանի ներհաղափական իրավիճակը, կորոնավիրուսի համավարակը, Մերձավոր Արեւելու սիրիական ու լիբանանյան երկու կարեւոր գաղթօջախներում տեղի ունեցող ռազմախաղափական ու սնտեսական վստագավոր զարգացումները, նաեւ որոշ գերտերությունների միջեւ սարիչ գործողությունները մեծապես ազդում են Հայաստան-

Սփյուռք փոխհարաբերությունների վրա: Այս իրողությունները չեն կարող անտեսել հասկապես Հայաստան-Սփյուռք կապերի ակունքներում կանգնած, այդ փոխհարաբերություններն ազգային ու հայամտայան հենքի վրա խարսխած գործիչները:

Ամերիկահայ մտավորական, լրագրող, խմբագիր, հասարակական գործիչ, վերլուծաբան, Թեմեյան մշակութային միության Կենտրոնական վարչության ասենադետ Երվանդ Ազատյանի հետ «Ազգ»-ի հերթական զրույցը սարբեր խնդիրների շուրջ է, բոլորն էլ՝ մտածողից: Զրույցը արվել է հեռակապով եւ նախնական սարբերակն արդեն տեղադրվել է azgonline-ում:

-Պարոն Ազատյան, Հայաստան-Սփյուռք փոխհարաբերությունները միշտ եղել են, բայց երանգներն են սարբեր: Ներկայում ինչպե՞ս եմ գնահատում այդ կապերը:

-Հայաստան-Սփյուռք փոխհարաբերությունները գործնականում այն չեն: Սփյուռքը լավ կազմակերպված չէ, բայց դա միակ դասնադը չէ: Անկախությունից ի վեր Հայաստանը եւս կազմակերպված չէ, չի ճանաչում, չգիտե Սփյուռքի հնարավորություններն ու ներուժը:

Այա Սոֆիան հավանաբար մզկիթի կվերածվի եւ այդ մասին հուլիսի 12-ին կհայտարարի Էրդոդանը

ՀԱԿՈՒ ՉԱՔՐՅԱՆ

Թուրքագետ

Բյուզանդական ճարտարապետության գլուխգործոց Այա Սոֆիայի սաճարը կառուցվել է 432-457 թթ.Հուստինիանոս I կայսեր հրամանով, 1453 թ.մայիսի 29-ին օսմանյան սուլթան Մեհմեդ II-ի կողմից Կոստանդնուպոլիսի գրավումով վերածվել է մզկիթի, իսկ 1935-ին դարձել թանգարան, ընդ որում Զեմալ Աթաթուրքի օրով, նախարարների խորհրդի 1934 թ. նոյեմբերի 24-ի որոշումով: Կրոնամոլ շրջանակները, ինչ խոսք, չեն հաշվել կառավարական այդ որոշման հետ, բայցեւայնպես խուսափելու համար հնարավոր հետեւանմանից, գերծ են մնացել որոշմանը բացահայտորեն հակադրելու կամ օտարելու դրսեւորումներից:

Ըստ երեւոյթին նրան անհանգստացնում էր միջազգային հակադրությունների հավանականությունը, բացի դրանից՝ նա ձեռքի սակ ունեւ օտարելու այլ արդյունավետ միջոցներ, ինչպիսիք էին կանանց գլխաւորը, հոգեւոր դրոցները, Դուրանի կուրսերը եւ կրոնական առարկայի ընդգրկումը դրոցական ծագումներ:

Քանի որ Թուրքիան դեռ չէր հայտնվել սնտեսական խորը ճգնաժամի մեջ, այսինքն ժողովրդական բազմամիլիոնանոց զանգվածները սոցիալական արտերախի վիճակում չէին, ոչ էլ իրական գործադրություններ իր հասել ավելի քան 30 մլն-ի, ուստի Էրդոդանը դեռ չուներ ժողովրդականության սրընթաց անկումը կաստեղծելու, թերեւս դրանով ընտրագանգվածին նորից իր շուրջը համախմբելու անհետաձգելի խնդիր: Ահա թե ինչու նա, ինչպես «Ալոսի» հուլիսի 2-ի համարում նշել է ֆաղափագե տրոֆ. Բաթրը Օրանը, 2004 թ.հունիսի 6-ին, ի գիտություն թուրք կրոնամոլների հայտարարում էր. «Նախ րդեք է լցնել հարակից Սուլթան Ահմեդի մզկիթը,աղա նոր դասնադը Այա Սոֆիայի վերածումը մզկիթի»:

ՅԱԿՈԲ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Անուշ լեզուն...

Մեր մանկութեան օրերուն մեր ծնողները մեզ կը վախցնէին ըսելով՝ որ «սուս չխօսիս, Աստուած վերէն գլխուդ քար կը նետէ», կամ վախճանաւոր մըն ալ բաներ: Ուրկէ՞ այս ցնդաբանութիւնը: Պարզ է, եկեղեցիէն, ուր որո՞ւ քարոզիչներ ժողովուրդին մէջ Քրիստոնեական հաւատքը անցնելու համար խստութեան կը դիմէին, ատելի՞ն անոնք հաւատաբանները կը վախցնէին երկնային լուսիններ, դժոխքի կրակով, կարծելով որ ասիկա ամենաազդու ձեւն է մարդիկ առաքիլի կեանքի մղելու, զանոնք կրօնքին ու եկեղեցիին անելի կաղնիք: Այս ձեւը շատ արածուած էր որո՞ւ զօհ օրջանակներու մէջ, մինչեւ որ եկան խելացի ու հասկցող քարոզիչներ, որոնք խօսեցան Աստուածային սիրոյ, բարութեան ու ներդաստութեան մասին:

Կրթական աստիճանը մեզ ալ կան «սիղար» ուսուցիչներ, որոնք առակներին սարսափը դարձած են իրենց խստութեամբ, բարկութեամբ, սղառնալիքներով ու դատաւարութեամբ, բաներ՝ որոնց հետեանքը այնքան ալ օգտակար ու բարեարար չէ եղած: Մինչ իսկական ուսուցիչը բնաւ սղառնալիքով չէ մօտեցած առակներուն, չէ նուազացուցած զանոնք, զնահասած է անոնց ամենաչնչին յաջողութիւնն իսկ, փոխանակ անոնց սխալին, կան «ծուկութեան» համար խայտառակելու դասարանին առջեւ, կան դատաւարութիւն, եւ այդ ձեւով առակներին մէջ անհասկանալիութիւնը խորակելու:

Այս նախաբանը ըրի, ըսելու համար, թէ մեր այս համավարակին առթիւ դասաստանացու մարդոց հնչեցուցած սղառնալիքները չկրցան յաջողաբար ազդել ժողովուրդին վրայ: Դժբախտաբար սիլին եղած յայտարարութիւններն ու «դաստիարակիչ» ելոյթները, ուսկանական մեթոտներէն բարձրախօսով շուրջօրեայ ազդարարութիւնները, փողոցը առանց դնչակալի մարդիկը ճակատելը եւ այլն, իրենց բարեարար ազդեցութիւնը չունեցան: Դժբախտաբար հիւանդանոցներն ու ինքնուրուագները, բուժփոխքներն ու վարակուածներուն սարսափազդու տեսարանները ցոյց տալու փոխարէն, այնքան մը ընելու են, որ մարդիկ չսարսափին հիւանդանոցներէն ու փարմաքիանային մեկուսացումներէն: Գնահատելով, ամեն անգամ որ շատ օգտակար մեթոտները ահագանգելով կը սուրան փողոցներէն, մարդիկ ահաւոր կը ցնցուին. սեղի-անսեղի այդ ակամօ ծակող սուլոց-ճչակները հոգի կը մաշեցնեն, սրամարդութիւն կը փայտեն:

«Անուշ լեզուն օձը ծակէն կը հանէ...» ժողովրդային այս իմաստութիւնը հարկ է կիրառել: Իսկապէս համոզիչ լեզուն հրաճներ կրնայ գործել: Ի՞նչ փակեր էք խեղճ մարդոց, որոնք արդէն կը շառաղիս անգործութենէ ու անազատ, անգոյն այս փիճակէն, ու անելի կը սեղմէք օղակը անոնց վրային:

Անցեալները, ամիսներ բացակայելէ ետք, ճաշարան մը մտայ, այնքան որ սեղանները յաճախ գրաւուած կը լայլային. գրեթէ դատարկ էր: Դժբախտաբար հազիւ մերս դրած՝ մասուցող աղջիկը վազեց ու ջերմաչափը ճակատի մօտեցուց, աղա զարմանալիս հարցուց, դա՞հասնուցեց որ այցելուներու ցանկին վրայ անելցնեմ անունս եւ ստորագրեմ: Ախր ճակատ փախաւ, բաներ մը կերայ ու... այդ եղաւ, մէջ մըն ալ չմտայ այդ ճաշարանը: Ուսկանացուին է, ի՞նչ է: Նոյն օրը երկու, երեք ուրիշ վայրեր ալ այցելեցի, ամեն մտաւոր ջերմաչափ, կարգ մը վայրեր՝ ախտահանիչ հեղուկ եւ ձեռնոցներ...

Դժբախտաբար զծանրաբաններով ցոյց կու տան, թէ հանրակարգներուն մէջ ինչպէս մտնելու է, ամեն մէկ մտաւորին վրայ մէկ անձ, ոսկի կենցալ արգիլուած է: Շատ բարի, հրահանգը կը կիրառուի, հետադարձ կա՞: Մէկ անգամ փորձուցայ թրէլուտով Կոմիտաս փողոցը երթալ ու արտոյուսով վերադարձալ: Տեսնելու էր խճողումը, ի՞նչ օրէնք, ի՞նչ բան. մարդիկը փթ-փթի կը օտարեմ, գործի կան տուն միտի երթան, ինչո՞վ երթան, փախելով, թէ՞ թափախով: Այսպիսի օրէնք հրապարակողը կրկնապահելով կու տայ փոխադրակառքները եւ հսկող ուսկաններուն կը յանձնէ կարգադրողութիւնը: Ամբողջ ժողովուրդը անգիտակցից չէ, ժողովուրդը չենթարկուի, որովհետեւ չի հասարար, բռնութիւն չի սիրեր, ժողովուրդին անուշ լեզուով դիմելու է:

Ես կը հաւատամ, որ յուսադիչ խօսքերը անելի գործ կը տեսնեն, քան սղառնալիքները: ԶԷ՞ որ անուշ խօսքը օձը ծակէն կը հանէ:

Քննադատությունը եւ մենք

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դրոճեանք

Վերջին ժամանակներում մեր հասարակությունն իսկապէս լուրջ փոփոխություններ է գրանցում: Դրանց մի մասը դրական, ընդունելի են, սակայն բավականին շատ են նաեւ երբեմն անհասկանալի, իսկ շատ դժոխեամբ մտածելու արժանի: Այսօր ցանկանում են խոսել մի երեւոյթի մասին, որը սարածվել, առանց սեռի ու սահմանի, մասնագիտության ու համոզմունքների խտրության եւ իր օրջանայի մեջ է ներառել գրեթէ ողջ հասարակությունը: Դա մասնագիտությունն է: Մի գործընթաց, որը ծնվել ու զոյատեւում է բոլոր ժամանակներում եւ մարդկային հասարակության գոյությանը զուգընթաց:

Առողջ ու սեղի մասնագիտությունն անկասկած դրական եւ գովելի երեւոյթ է: Ավելին, այն հասարակությունը շարքեր ախտերից բուժման միջոցներից է եւ հնարավոր սխալները կանխելուն, ճիշտ ուղիով ընթանալուն նպաստող գործընթաց: Իսկ, այժմ, մեր օրերում մասնագիտությունը դարձել է մարդկանց մեծ մասի արեւելքը եւ անկախ բոլոր հանգամանքներից մասնագիտությունն են ամեն ինչ ու ամենի՞ն՝ անկախ դրամատեսությունը կա, թէ՞ ոչ: Համաձայնեմ, որ մեզանում մասնագիտությունը գրեթէ կորցրել է իր իսկական նշանակությունը ու նպատակը եւ վերածվել ծանր մտախառնող դրամայով ոչ թէ ըմբռնելի, այլ վանող, ոչ թէ սանելի, այլ՝ անընդունելի: Այսօր, անկախ հասարակության մեջ ինչ դիրք է գրավում եւ ինչպիսի հնարավորություններ չի տես, կարող ես հայտնվել այդ վայր «մասնագիտության» թիրախում:

Բնավ էլ նորություն չէ եւ ոչ մեկին էլ հաճելի չէ, երբ ի ցույց են դրվում իր

թերություններն ու դակասավոր կողմերը, սխալներն ու վրիպումները: Գաղտնիք չէ նաեւ, որ որեւէ մասնագիտություն ինքնին եւս մասնագիտություն է: Սակայն երբ այն հիմնված է իրական փաստերի վրա, չափի մեջ է եւ ոչնչացնող չի, բոլորովին էլ դեմք չէ խորքել ու սարսափել դրամից: Իսկ փաստը որ մեր օրջան հասարակության մեջ ավելի հաճախ կորսվել է այդ չափի զգացումը եւ, երբ մասնագիտությունն ավելի շատ ունի սեւացնող, ոչնչացնող բնույթ, դառնում է խորքելի, իսկ մասնագիտությունը՝ մերժելի: Այնինչ՝ կա նաեւ առողջ եւ սխալները շարժելու օգնող, լավագույն ուղի հուշող մասնագիտություն, որն օգնում է չհամակերպել չորս կողմում նկատվող անախտ ու վնասակար երեւոյթներին, ակնաչափով դառնալ մեծ թվով սարսփնակ դրամատեսներին: Այլապէս ուղղակի հնարավոր չի սուսիկ-փուսիկ աչք փակել, ինչ որ մեկի «խաթի» համար օրջանցել մերօրյա մեծ թվով աղաղակող թերությունների եւ մանասիոյ այլ իրողությունների նկատմամբ: Կարծում եմ, յուրաքանչյուրիս դատարան է կույր ճշմարտալ, երբ մեր հասարակության մեջ առկա են մեծ թվով խոցելի եւ մանագիտելի եզրեր, սակայն ամեն ինչ մութ ակնոցներով նայելու կարիք էլ չկա:

Հասկանալի է նաեւ, որ ոմանք դիտարկում եւ ծրագրված ծայրահեղությունների են գնում եւ քիտր ու անվանարկող մանագիտում են յուրաքանչյուր երեւոյթ եւ անձնավորության՝ անկախ մասնագիտության աստիճանից: Սակայն մյուս կողմից էլ լինում են դատարաններ ու փաստաբաններ, որոնք այնքան աչքառու եւ ցցուն են, որ դատարանն հնարավոր չի օրջանցել դրամ, փառացի կեցվածք ընդունել եւ չարահայտվել դրամը մասին:

Չարմանալի նաեւ, որ մեզանում իս-

դատ բացակայում է իմաստասիրական հասկացությունը: Շատերի համար դա մտաբանական բացասականության հետ է նույնացվում եւ դրա մասին մտածել անգամ չեն ցանկանում հասկալիքներ բոլոր մասնագիտության հետ ինչ-ինչ լծակների, որոշակի բարձունքից են նայում մարդկանց, համոզված են իրենց անսխալականության մեջ եւ դատարան են դատարան բռնկելու բոլոր մասնագիտության հետ կապով «փոքր խոթել» իրենց գործերի մեջ:

Երկար կարելի է խոսել այս հարցի մասին: Հասկալիք մեր օրերում, երբ մեր բնակչության հասարակության մեջ անհանդուրժողականությունը գերակշռող է դարձել բոլոր մակարդակներում, երբ ավելի սարածված է անգիտում, ամբողջովին սեւացնող մանագիտությունը: Երբ այս կամ այն առիթով անդրադարձներ են կատարվում մեր իրականությունը դարձրած բազմաթիվ ցավոտ խնդիրների, կարծում եմ, որ մանագիտությունն էլ դեմք է սանելի եւ ընդունելի լինի ոչ միայն իր բովանդակությամբ, այլեւ ձեւով ու նպատակներով: Հակառակ դեպքում միտ էլ կցանկանան մարդիկ, որոնք իրենց կարծածություններն ու կանայական մոտեցումներով կարող են մեկնաբանել որեւէ երեւոյթ: Դա ծնում է իրողություն, որը թէ՛ ազգային-դեմոկրատիկ, թէ՛ անվստահության տեսակետից վերջին հաշվով ձեռնառնում է միայն մեր ոչ բարեկամներին:

Քննադատելով մանագիտությունը, միաժամանակ սովորեմք մեր մեծերից եւ չայրեմք իրար կաղող բոլոր կամուրջները, այլ դարձնանք աստիճանականաբար հոսանքալիսառը, հանդուրժող ու միմյանց օգնելու կոչված մեթոտներով ու բովանդակությամբ մանագիտելով միմյանց:

01-06.07.2020

Որքա՞ն ենք կորցնելու մենք բոլորս՝ խորացող տնտեսական ճգնաժամի պատճառով

Կորուստները սասանվելու են 1,5-2,5 մլրդ դոլարի սահմաններում

ՍԱՆՈՒԿ ԱՐԱՍՅԱՆ

Հայաստանն արդեն հայտնվել է սոցիալ-սնտեսական ճգնաժամի մեջ: Վերջին երկու տարիների իշխանության իրականացրած քաղաքական քայլերը, որի մեք դիմավորեցինք առավել քան անդադար: Արդյունքում, այս տարվա հինգ ամիսներին, միայն դատարանական վիճակագրության ցուցանիշներով, սնտեսական անկումը Հայաստանում կազմեց 3,9 տոկոս: Ակնհայտ է, որ սնտեսական ցուցանիշների վաթարացումը շարունակվելու է, իսկ մեր դրամական եկամուտները նվազելու են: Դիտարկեմք, թէ որքա՞ն կլինեն այդ կորուստները սնտեսական անկման ներկա տեմոյի, մասնավոր փոխանցումների եւ օտարերկրյա ներդրումների նվազման ներկա ընթացքի դատարանով:

Ծառայությունների ոլորտում անկումը այս տարվա հինգ ամիսներին 4,2 տոկոս է կազմել: Տարվա վերջին այն էադեքտ խորանալու է, քանի որ այստեղ են ընդգրկված նաեւ զբոսաճոյության ծառայությունները, իսկ այս ոլորտը կաթվածահար վիճակում է: Այդուհանդերձ, եթէ չափազանց լավատես լինեմք եւ եթէ արդեն, որ անկումը դատարանով ներկա տեմոյով, աղա **ամբողջ ձյունում դակաս կսացվի մոտ 87 մլրդ դրամ կամ 180 մլն դոլար:**

Շինարարությունում տարվա առաջին հինգ ամիսներին անկումը 26 տոկոս է: Եթէ տարեկան ցուցանիշը դատարանով, աղա **ժնարարության տարեկան ծավալը դակաս կլինի մոտ 113 մլրդ դրամով կամ մոտ 235 մլն դոլարով:**

Մեր սնտեսության ամենամեծ ոլորտում՝ առեւտրում, այս դատարանով

անկումն ավելի քան 10 տոկոս է: Դարձյալ եթէ անկումն ավելի խորը չլինի, **աղա մեր կորուստը առեւտրի ձյունում կկազմի մոտ 325 մլրդ դրամ կամ 676 մլն դոլար:**

Արդյունաբերությունում այս դատարանով աճ է՝ 2,4 տոկոս: Դա բացառադեքտ հանրադրյունաբերության շնորհիվ է, իսկ արդյունաբերության մյուս ձյունները անկման մեջ են: Այդուհանդերձ, եթէ հանրադրյունաբերության շնորհիվ արդյունաբերությունում դատարանով այս աճը, աղա **մենք հավելյալ կսանամք մոտ 50 մլրդ դրամ կամ մոտ 105 մլն դոլար:** Ակնհայտ է, որ սա ընդհանուր կորուստների փոքր մասն է ծածկելու:

Գյուղատնտեսության ցուցանիշները հրապարակվում են եռամսյակը մեկ: Առաջին եռամսյակում այստեղ աճ էր ներկայացվել, երկրորդ եռամսյակի ցուցանիշները դեք չկան: Ուստի, ձեռնարկ կմանք դրամը վերաբերյալ տարեկան կորուստների մասին խոսելուց, բայց փաստեմք, որ դրամը լինելու են՝ ելնելով սնտեսության ընդհանուր կացությունից:

Մեր բնակչության եկամուտների կարեւոր աղբյուր է արտերկրից՝ հիմնականում Ռուսաստանից փոխանցվող գումարները: Այս տարի մեր հայրենակիցներից շատերը չեն մեկնել արտագնա աշխատանքի: Դա նշանակում է, որ փոխանցվող գումարները նվազելու են: Տարվա առաջին հինգ ամիսներին դրամը արդեն նվազել են մոտ 150 մլն դոլարով: **Փոխանցումների նվազման ներկա համամասնության դատարանում դեքում տարեկան Հայաստան մոտ կկործի 400 մլն դոլարով ավելի դակաս մասնավոր փոխանցումներ:**

Ինչ վերաբերում է օտարերկրյա ներդրումներին, աղա Կենտրոնական բանի

հրապարակած ՀՀ վճարային հաշվեկշիռից տեղեկանում ենք, որ այս տարվա առաջին եռամսյակում Հայաստանում կատարված օտարերկրյա ներդրումները կազմել են ընդամենը 26,7 մլն դոլար: **Ներդրումների ման գածը ծավալ տարվա առաջին եռամսյակում չի եղել 2003 թ.-ից ի վեր:** Ընդգծեմք, որ առաջին եռամսյակի ներդրումների անկումը ոչ մի առնչություն չունի կորոնավիրուսի հետ, քանի որ ի հայտ եկավ եռամսյակի վերջին ամիսին, եւ գործնականում չէր կարող ազդեցություն ունենալ նախադեքտ ծրագրված որեւէ խոտոր ներդրումային ծրագրի վրա: Մի խոսքով, 2019 թ.-ի առաջին եռամսյակի արդեն իսկ նվազած օտարերկրյա ներդրումների համեմատ այս տարվա առաջին եռամսյակում դրամը նվազել են մոտ 25 տոկոսով: **Եթէ տարեկան անկումը գունեք դատարանով այս մակարդակի վրա, աղա անցած տարվա 254 մլն տարեկան ներդրումների համեմատ դրամը կնվազեն մոտ 64 մլն դոլարով:**

Այսպիսով, ընդհանրացնելով վերոնշյալ գործոտները, փաստեմք, որ Հայաստանի սնտեսության ձյունների անկման ներկա տեմոյի, արտերկրից սացվող մասնավոր փոխանցումների եւ օտարերկրյա ներդրումների նվազման հետեւում **այս տարի մենք բոլորս կկորցնեմք մոտ 1,5 մլրդ դոլարի մոտ գումար: Սա լավատեսական սցենարն է, բայց առավել հավանական է սնտեսական անկման խորացումը, որի հետեւում կլինի այս կորուստները կարող են ավելանալ եւս 1 մլրդ դոլարով:** Այս թվերը նշանակում են, որ մենք բոլորս մեք վրա զգալու ենք մեր եկամուտների նվազումը:

Տայասանյան ոչ մի կուսակցություն գաղափարախոսություն վրա հիմնված չէ...

⇒ 1 Եթե Սփյուռքի նկատմամբ դասակարգված, ճանաչողությունը, մոտեցումները շարունակվեն չհամակարգված, գործնական հիմքի վրա չընդհանրված մնալ, այդ հարստությունը կկորչի:

Ներդրումները Տայասանում կատարվում են մասնավոր անձինք, ոչ թե կազմակերպությունները: Ոչ Սփյուռքի կազմակերպություններ են կարգին ճանաչում Տայասանը, ոչ էլ Տայասանն է ջանում ճանաչել նրանց: Անհատները Տայասանի հետ կապվում են հայրենասիրական մղումներով եւ այդ մղումներից էլնելով էլ սաստում են Տայասանին: Տայասանի ԱԳՆ-ի համար դժվար չէ ճանաչել Սփյուռքի 10 միլիոն հայությանը, բացահայտել այն կազմակերպություններին, որոնք կարող են օգտակար լինել Տայասանին: Չկա լիակատար ճանաչողություն, այդ դասճանաչող էլ ամեն ինչ ինքնահոսի է մասնավոր:

Սփյուռքի նախարարությունը, Սփյուռքի հարցերով զբաղվող կառույցները 30 տարվա մեջ փոխվեցին, կուսակազմ փորձառությունը ոչնչացավ, ֆանի որ այդ կառույցների ղեկավարները փոխվեցին:

Կարծում եմ՝ եթե ունենայինք համակարգված հստակ մոտեցում, ֆաղափարականություն եւ ռազմավարություն, կարելու չէր լինի՝ ով է ոլորտի դասաստանացում, խնդիրն անձերից կախված չէր լինի: Չկա ֆաղափարականություն, այդ դասճանաչող էլ Տայասան-Սփյուռք հարաբերությունները միտք դադարեցնողով է ձեռք բերել անձերով: Տայասանի սե:

-Տարբեր, այդպես է: Հիմա Ջարեհ Սիմանյանն է Սփյուռքի գծով հանձնակատարը: Նա Տայասան-Սփյուռք հարաբերություններն այբուբենից է սկսել: Զգի՛ստ՝ նրա փորձառությունը որքանով կփոխանցվի հաջորդ ղեկավարին:

Համավարակը դասուհասել է ամբողջ աշխարհը եւ դրանով դայանապարտված՝ Տայասան-Սփյուռք փոխօգնության անհրաժեշտությունը հիմա առավել ֆան երբեք, կարելու է: Կարճ նման նախադրյալներ եւ հեռանկարներ:

-Սփյուռքի կազմակերպությունները, անհատները մտածողական են Տայասանով: Ոչ ոք անտարբեր չէ, աստիճան Տայասանում կատարվող իրողություններին հետեւում են: Տեսնում ենք, որ Ֆրանսիան, Մերձքաղաքային երկրներն օգնություն են ցույց տալիս Տայասանին: Բայց ֆանի որ Սփյուռքն ինքնին սփռված է, ուրեմն համախմբվելու, միասնական դառնալու կարիք ունի: Սա նաեւ Սփյուռքի մեղքն է: Անկախությունից ի վեր սփյուռքահայ հեղինակություններն անհետացել են: Համազգային ծրագրեր իրականացնող կազմակերպություններ գրեթե չեն մնացել: Տայասանն էլ հաճախ ոչ թե Սփյուռքի կազմակերպությունների, այլ այդ կազմակերպություններից դուրս անհատներին հետ է գործ ունենում: Սա իրատեսական մոտեցում չէ: Իրականում անհատները հայության խնդիրները խորությամբ չզգիսեն, չեն ճանաչում: Սա եւ չհամակարգված ֆաղափարականության հետեւում է: Կազմակերպություններն անհամեմատ ավելի անհարգելի են՝ օգնելու Տայասանին, ֆան անհատները:

Դժբախտաբար, վերջին երեսուն տարիներին Տայասանի բոլոր իշխանությունները գիտակցաբար, թե անգիտակցաբար ջանացել են Սփյուռքի կազմակերպությունները թուլացնել, սկսած Կոնստանդնուպոլիսից՝ կարծելով, թե այդպիսի կարողանան Սփյուռքի օգտակար տարրերը որսալ եւ կառուցել Տայասանի հետ:

Լիբանանահայության մասին խոսենք: Դժբախտաբար, այդ կարեւորագույն գաղթաբան օրհասական վիճակում է. ռազմաֆաղափարական, ֆինանսապայտական ծանր խնդիրներին զուգահեռ է նաեւ համավարակը: Երդրդանն էլ իր հերթին է Լիբանանում հակահայկական սադրանքներ իրականացնում: Ձեր կարծիքով եւ դասկարգմամբ՝ Տայասանի Արագածնախարարությունն այս ուղղությամբ ի՞նչ աշխատանքներ ղեկ է տանում: Առհասարակ, ի՞նչ ղեկ է անեն նաեւ Սփյուռքի գաղթաբանները:

-Չափազանց հուզիչ էր, երբ տեսա, որ օգնության կարիք ունեցող Արցախն ինքն է օգնության ձեռք մեկնում Լիբանանին: Սա ասելով խորհրդանշական ֆայլ էր: Ամբողջ Սփյուռքն է դարձավ լիբանանահայությանը, որովհետեւ Մեծ եղեռնից հետո Սիրիան ու Լիբանանը հայության երկու գլխավոր գաղթաբանները դարձան: Շատերին ձեռք մեկնած Լիբանանն այսօր բոլորիս աջակցության կարիք ունի:

Մեքե տեսնում եմ, թե հունակիրական ճակատը որքան միասնական է՝ ընդդեմ թուրքական ճակատի: Այդ համախմբումը մեզ էլ է հարկավոր:

-Բայց Հունաստանն ու Կիպրոսը որքան էլ միավորվեն, աստիճան են թուրքալի դեմ ֆաղափարական մեծ կոչը ներկայացնելուց: Թուրքիան այսօր գերտերության չափանիշներով է գործում: Այդ երկրի ռազմական ուժի հետ աստիճաններ են հասնում: Թուրքիային հաջողվում է ընդհատակա գործունեությամբ վնասել սիրիահայերին, լիբանանահայերին, եգիպտահայերին: Լիբանանն առաջին ցնցումն ունեցավ, երբ ի նպաստ Թուրքիայի՝ Բեյրութում ցույցեր կազմակերպվեցին: Նկատեցիք, որ առանց այդ էլ լիբանանահայությունը նուստացել է, իսկ այդ ցնցումներն զգալի ազդեցություն կունենան, եւ ճառագայթները կհասնեն Սփյուռքի հեռավոր անկյուններ, նաեւ Տայասան:

Պարոն Ազատյան, վերջին օրացումն ՈԱԿ-ը ֆաղափարական հարթակում կարծես աննկատ է: Ինչո՞վ կբացատրեք այդ իրողությունը:

-Սփյուռքը Մեծ եղեռնից հետո հավասարակշռված ֆաղափարականություն էր որդեգրել, Դաճնակցական կուսակցությունը լավ կազմակերպված միջոցներով ավելի աստիճան էր հետամուտ եղավ՝ անուշտ հայությանը ծառայելու դրոշմներով: Դաճնակցության հակակշիռը Սփյուռքում Ռամկավար ազատական կուսակցությունն էր, որը մասնավորապես դասակարգի կուսակցության համարում ուներ: Նրանք, ովքեր ՌԱԿ-ի հեղինակությունը զգեցին, ֆաղափարականություն ունեցին, ֆաղափարեցին, որդեգրեցին այդ կուսակցությունը որդեգրելու ստղծումներ մտնում էլ սկսեցին ներքին կոչով կազմակերպությունը: ՌԱԿ-ն այսօր մի ֆանի հասկանում էր քաժանված, որոնք համախմբվելու եւ հասարակական ընդհանուր ճակատ կազմելու, իրենց հնարավորություններն ի նպաստ ազգին ծառայեցնելու փոխարեն միմյանց հեղինակագրկելով են զբաղված: Այդ դասճանաչող էլ ՌԱԿ-ն իր ավանդական դերը չի կատարում այսօր: Այդ տարրերը, վստահաբար, դրսից են սնվում ու կուսակցությունը ներքին ֆայլայում, որդեգրել այն իր ավանդական հակակշիռը դերը չունենա Սփյուռքում: Սա, իհարկե, ի վնաս Սփյուռքի է: Որեւէ երկում, որտեղ միակողմանի տեսակետ, միակողմանի ֆաղափարական հեղինակություն է հաստատվում, այնտեղ ազատությունը զոհվում է հնարավորությունից զրկվում է: Հիմա Սփյուռքում դասկերտ այսօր է: Տայասանի իշխանությունները եւ, հասկալով նախագահներն ու վարչապետները, անհասկանալի ռիսկալիությամբ լցված, ջանում են ջլատել կուսակցությունները: Սա վերաբերում է ոչ միայն ՌԱԿ-ին, այլեւ ՌՀԴ-ին, մյուս կուսակցություններին: Դա եւս ի վնաս Տայասանին ու հայության է: Մի բան հստակ ու անհերքելի է՝ եթե Սփյուռքը սկսա մասնավորապես հարվածները Տայասանին կողմնակա:

Կուսակցություններն են Տայ դասի խնդիրները բարձրաձայնում, եթե նրանք թուլանան, բնական է, որ Տայ դասի ֆաղափարականությունը եւս կթուլանա: Պարզ տեսանքով դրանք են: Պարզ տեսանքով են: **Քաղաքական դրոժնացությունը**

գնել: Ահա այս դայանմերում Թեքեյան մշակութային միության համար առաջնահերթ դարձանություն էր օգնության հասնել: Մեքե դարձեալ բար դրանական հասկացումներ անում են վարժարանին, որդեգրել այն աստիճանակի գործել ու կանգուն մնա: Տայական դորոցների գլխավոր խնդիրն այն է, որ հայ ընտանիքներն ուսանան վարժ չեն կարողանում վճարել. ղեկ է այնպես անել, որ այդ վճարը նվազագույն գումար լինի, այլապես ունեւորներն իրենց երեխաներին օտար վարժարաններ են ուղարկում, ոչ ունեւորները՝ ղեկական վարժարաններ՝ անվճար: Տայական գաղթաբաններ, այդպիսով, աւակներ են կորցնում, իսկ դա ընդհանուր կորուստ է: Այդ իսկ դասճանաչող ջանում են օգնել Բեյրութի «Վահան Թեքեյան» վարժարանին:

Կարծում եմ՝ Բեյրութի «Վահան Թեքեյան» վարժարանը միակը չէ, որին օգնում եք:

-Տայասանի հինգ «Թեքեյան» վարժարաններին օգնում ենք՝ ամեն տարի տեսնում էք 40-50.000 դոլար: Արցախի Բերձորի վարժարանի շենքը ղեկ է վերանորոգվել: Այն Արցախի այնպիսի կրթաբաններից է, որտեղ աւակների մեծ հոսք կա. նախկին 20-30-ի փոխարեն այսօր աւակների թիվը 250-ի հասել: Սա ռազմավարական նշանակություն ունի, որովհետեւ, տեսնել, թե որտեղ է զտնվում «Վահան Թեքեյան» վարժարանը՝ Արցախի Բերձորում: Այդ դորոցը ռազմավարական նշանակություն ունի մեզ համար, որեւէ ղեկ է սաստանք, որ այն կանգուն մնա, աւակների, ընտանիքների թիվն ավելանա, ու Բերձորը լիարժեք հայաբնակ մնա:

Ստատում ենք կորոնավիրուսի վնասը անցնի, եւ մեր ծրագրերն սկսենք իրականացնել: Կալիֆոռնիայի համալսարանի, վարժարանների հետ համագործակցության ծավալում ծրագրերն ունենք:

Պարոն Ազատյան, վերջում ուզում եմ հարցնել լրատվական նոր հարթակի՝ Azgonline.am-ի մասին: Ինչպիսի՞ն կուզենայիք այն տեսնել, ի՞նչ ուղղվածությամբ: Տայասանից ի՞նչ կուզենայիք լսել ու կարդալ:

-Տեխնոլոգիաների հարցում խորհուրդ տալ չեն կարող, իսկ բովանդակային իմաստով ահա ինչ կասեմ. Տայասանի առցանց մամուլը լուրջ մտածողության տեղի է տալիս: Ցավալի բեւեռացումներ կան, յուրֆանջուր հրադարձված ինչ-որ մեկին խորհակելու, ոչնչացնելու նպատակ ունի: Լինի իշխանական, թե ընդդիմադիր մամուլ, բոլորն էլ իրենց նախասիրած գաղափարներն են առաջ տանում՝ մեկը մյուսին վարկաբեկելով: Այդ ինչ լեզվով են զրկում մամուլի հրադարձվածները: Սարսափելի ստորին մակարդակ է. ցավով եմ սա մտում: Չկա իմաստուն խոսք՝ հիմնված այնպիսի գաղափարի վրա, որը նախանշի, թե Տայասանին ինչ է անհրաժեշտ, ինչպես, ինչ ճանադարհներով ղեկ է լուծվեն Տայասանի խնդիրները: Մամուլը ղեկ է հիմնված լինի միայն ու միայն Տայասանի աստիճան, ոչ թե այս կամ այն անձի աստիճան վրա: Մամուլի բեւեռացումը հասարակության բեւեռացման հետեւում է: Մեքե բազմաթիվ վնասներն առջեւ ենք, թեմամին մեր դռանը կանգնած է: Կորոնավիրուսը մեզ հետ է, սնտեսական դժվարություններն առջեւում են: Մեր մամուլը տեսնելիս լաց տալիս է: Որքան ենք հեռացել մեր ղեկական, ազգային աստիճանից: Ինչ հաճույքով ենք մայրում, թե ինչպես է մեր դիմադիր վարկաբեկվում:

Azgonline.am-ը դժվարին դեր ղեկ է ստանձնել՝ անաչառ լուսաբանելով իրադարձությունները: Եթե հաջողվի դա անել եւ լսարան ստեղծել, կարծում եմ՝ չափազանց կենսական նշանակություն կունենա այդ հարթակը: Ուրեմն, հաջողություն ձեր աշխատանքում:

ԱՐԾԿԻ ԲԱԽՉԻՆՅԱՆ

«ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՎԻՉԱԺԻ ԼԵՂԵՆՈՂ». ՆԱՆԱՐԱ ԲԵՐՅՈՂԻՆԱ՝ ԻՂՅԻ ՎԱՂՈՅԻ ՊՈՒՍՏՐԸ

Ռուսաստանի առաջատար կուլտուրայի և դիմապատկերի վիզուալիզացիայի ղեկավար, Վարսահարաբների համաժառանգական կազմակերպության գեղագիտական բաժնի ստեղծագործական ճեմարանի, ղեկավարող կուլտուրայի Ռուսաստանի հավաքականի մարզիչ, «Դոլորես» վարսահարաբների ակադեմիայի և ՄՊԻԿՐ ուսումնական կենտրոնի դասախոս, «Համաժառանգական ուսուցիչ», միջազգային անթիվ մրցույթների դասիստ, մեր հայրենակցուհի **Նանարա Բերյոզինա** ռաիվի-րա է իր մասնագիտության մեջ...

Մոսկվայի ղեկավար համալսարանում կենսաբանի մասնագիտությունը ստացած Նանարան դեռևս խորհրդային տարիներին եղել է ԽՍՀՄ կուլտուրայի ղեկավարողների և կուլտուրայի միջազգային բոլոր մրցույթներում նրա աշխատանքներն արժանացել են մրցանակների, այդ թվում՝ 18 ոսկե մեդալի: Նանարա Բերյոզինան մեծ ներդրում ունի ռուսական և միջազգային վիզուալիզացիայի մրցույթային շարժման զարգացման գործում: Նրա համար դիմապատկերումը արվեստ է՝ ստեղծված կանոններով և մարմինների վրա...

-Հարգելի Նանարա, «վիզուալիզացիայի» բառն առաջին անգամ ինձ հանդիպել է 1990-ականների սկզբին, ձեր մասին գրված մի հոդվածում: Կարո՞ղ եմ ասել, որ դուք կանգնած եք Ռուսաստանի դիմապատկերների արվեստի դարձիկների ակունքներում...

-«Վիզուալիզացիայի» բառն իսկապես հայտնվեց 90-ականներին, իսկ դրանից առաջ վիզուալիզացիայի գրառված էին կուլտուրայի մասին: ԽՍՀՄ-ում դրա հիմնադիրները եղան Դոլորես Կոնդրատովան, Ս. Մոսեյովան և Տ. Կարսովան: Նրանց լաբորատորիան կազմակերպվում էր մասնագետներ ողջ ԽՍՀՄ-ից: Երբ 1970-ականներին սկսեցի իմ մրցույթային գործունեությունը, ղայմաններն ընդգրկում էին ցերեկային և երեկոյան դիմապատկերում: Դա ինձ համար ձանձրալի էր, ես ուզում էի գործն ավելի բարդացնել, ստեղծագործել: Ինչպես կա հագուստի բարձր նորաձևություն, նույն կերպ ուզում էի ստեղծել բարձր դիմապատկերում: Այդպիսով հղացա «Պոլիտեմալիզացիայի» մրցույթի ղայմանները, բոլոր մասնակիցներին այն ընդգրկեցին իրենց առաջնություններում և օգտագործում են մինչ օրս: Այնուհետև ստեղծեցի դիմապատկերում երիտասարդների, ավարական երեկոյի, հարսանիքի համար, մի քանի հեղինակային սխեմաներ, որոնք այսօր գործածվում են լայնորեն:

-Կյանքի ձեր նշանաբանը շարունակվում է մնալ՝ «Զգացել գեղեցկության ուրախությունը»...

-Երբ 1970-ականներին մի հարցազ-

րույցում ինձ խնդրեցին երկու խոսքով բնորոշել իմ մասնագիտությունը, ես սպեցի հետեյալ սահմանումը. «Գեղեցկությունը լավ սրամադրություն է, իսկ լավ սրամադրությունը ոչ միայն կնոջ, այլև քաղաքի մարդկանց առողջության գրավականն է»: Յուրաքանչյուր դեմք անհասակ է, ես դեմք է կարողանալ ընդգծել այն, ինչը որ գեղեցիկ է յուրաքանչյուր դեմքին:

-Բայց ժամանակի ընթացքում գեղեցկության չափանիշները փոխվում են: Ձեր կարծիքով՝ ինչպիսի՞ն են դրանք 21-րդ դարում: Օրինակ, ինձ՝ որդես տղամարդու, վանում է կնոջ դեմքին սիլիկոնը ու այլ կարգի միջամտությունները: Մինչդեռ այսօր նույնիսկ երիտասարդ աղջիկներն են հակված արհեստական միջամտությունների...

-Հիմա նորաձևությանը տարբերակ, հասկալիք երիտասարդների մեջ, դարձապես կույր մասնակցում է: Արհեստական գեղեցկությունը սարսափելի է: Խնամքը դեմք է լինի ողջամիտ, իրավասու մասնագետների հետ խորհրդակցելուց հետո: Այդ բոլոր խոսքերում շատ կարևոր է անձնական կյանքում առկա անբավարարվածությունները:

-Մազերի երիտասարդացման ո՞ր մեթոդն եք նախընտրում՝ բոսոբոլ, կուլտուրայի վիզուալիզացիան, թե՛ լեռով ձգելը...

-Երիտասարդացման լավագույն մեթոդը դեմքին բարի ժողով ունենալն է և դեմքի անենթյա խնամքը:

-Ենթադրում եմ, որ թատրոնը և երաժշտությունը կարևոր են ձեր գրավում ձեր կյանքում: Ձեր դիմապատկերում աշխատանքներից մի քանիսը վերագրված են «Ռավելի Բոլերո», «Առլեկին», «Ազոպի թագուհի»...

-Ես մեծացել եմ գեղեցկությամբ քաղաքում՝ հորս գեղանկարները, գեղեցիկ ու միտ նորաձև հագուստով մայրիկս: 1976-ին առաջին անգամ եղա Լենինգրադում ու երկու օր դուրս չեկա Եմիտաժից: Ձեռնակերս հրաշագեղ շոքերով ղարգալես գեղեցիկ ինձ: Այցելել եմ աշխարհի լավագույն թանգարանները և ոգեցնվել եմ: Ինձ արժան է երաժշտությունը՝ դասականից մինչև փոփ, որի ներհանումներն օգտագործում եմ բոլոր արթուն: Ես սիրում եմ հասակ սկզբնականում (ինչպես դասական նկարչության մեջ), դա ստեղծագործության այն անադարձությունն է, որով սարքեր երկրների իմ ուսանողները սարքերվում են իրենց գեղեցիկ ձեռագրով:

-Դուք «Վելա-Դոլորես» մոսկովյան գեղեցկության կենտրոնի մասնագետ եք, հիմնադրված Դոլորես Կոնդրատովա-Տերտրյանի կողմից, որը նաեւ

Նանարա Բերյոզինա Մախիմ Գալկինի հետ

թմուն Վաժայից բացի ընդգրկված էին նաեւ Վլադիմիր Սկրչյանն ու Իվան Գրիգորյանը: Իսկ ինչո՞վ բացատրել այդքան լայն աշխատանքային հայացքի վիզուալիզացիայի առկայությունը... դուք գիտե՞ք, որ հայերը աշխատանքային ժողովուրդ են, հմուտ և ստեղծագործ, որոնք գնահատում են գեղեցկությունը...

-Որքան գիտե՞ք, ձեր իսկական անուն-ազգանունն Արմենուհի Սկրչյան է և դուք ծնունդով Գյումրիից եք...

-Ես ծնվել եմ Գյումրի-Լենինականում: Անձնագրով անունս իսկապես Արմենուհի է, բայց հայրս մանկուց ինձ անվանել է Նանարա: Հորս՝ նկարիչ Վաղարշակ Սկրչյանին, Լենինականում գիտեին որդես Իղյի Վաղո: Նա մասնակցել է ղայմանում, եղել է հետախույզ: Լենինականում ուներ արվեստանոց, լայն նկարում, ֆանդակում, նկարագրում ելեղեցիների ղայմանը: Հորս լայն նկարներ մեր տանն էին, բայց երկարատեղից հետո մեր հարեանը մեզ սպեց ընդամենը երեք նկար...

- Նանարա, հիշո՞ւմ եք մայրենի լեզուն:

-Ութերորդ դասարանում գնել եմ հայերենի իմունուսուց և սովորել եմ հայերեն թե՛ կարգալ, թե՛ գրել, թե՛ խոսել: Մանկության տարիներին հաճախ արձակուրդներս անց եմ կացրել Լեռնային Ղարաբաղում: Ցավով, ծնողներս կյանքը դասավորվեց այնպես, որ ես մեծացա Նալչիկում՝ ռուսական մոտ, ուսանեցի և կարիերա սկսեցի այնտեղ (1983-ին ինձ ընդունեցին Կաբարդինո-Բալկարիայի կենցաղային ծառայությունների վասակավոր աշխատողի կոչում): Ինձ ներք դասարանից ես հասկ գիտե՞ի՝ ինչ եմ դառնալու և ֆայլ առ ֆայլ, անշեղորեն գնացի դեմքի իմ նոպասակը...

-Վերջին անգամ Հայաստանում եղել եք 2015-ին՝ վարսահարաբների, դեկորատիվ կուլտուրայի և եղունգների արվեստի Հայաստանի 10-րդ առաջնությունում: Ինչպե՞ս եք գնահատում դիմապատկերում աշխատանքի վիճակը Հայաստանում:

-Հայաստանը, վարսահարաբների և կուլտուրայի միության նախագահ Մարիամ Ավետիսյանի գլխավորությամբ, 2002 թվականից մասնակցում է վիզուալիզացիայի աշխարհի և Եվրոպայի առաջնությանը: Հայ վիզուալիզացիայի մակարդակը լայնորեն բարձր է, դա եմ վկայում նրանց ստացած միջազգային ղարգելները: Մասնավորապես Հրանուց Եղոյանի աշխատանքներն արժանացել են կարևոր մրցանակների: Կարող եմ ասել, որ Հայաստանում, ինչպես ոչ մի ուրիշ տեղ, լայնորեն ղարգացած է դիմապատկերում կատարելը՝ նախապես որևէ միջոցառման գնալը...

Հայ բալետմայստերը՝ Բուդապեշտի օպերայի խորհրդական

Հայ բալետմայստեր, ղարուսույց **Ալբերտ Սիրոյանը** վերջերս նշանակվել է Բուդապեշտի Պետական օպերայի բալետի խմբի գլխավոր գեղարվեստական խորհրդական: Մինչ այդ, սասնեկու տարի նա կնոջ՝ ղարուհի Թամարա Սիրոյան-Պավլովայի հետ աշխատել է Եվրոպայի մեկ այլ հեղինակավոր ղարուսուսում՝ Վիեննայի ղետական ղարուսում:

Ալբերտ Հնայակի Սիրոյանն ուսանել է Երևանի ղարարվեստի ուսումնարանում, 1972-1974 ղար. որդես ղարող հանդես է ե-

կել Սոֆոկլիայանի անվան օ-ղերայի և բալետի ղարուսում: 1974-1975 ղար. ուսանել է Լենինգրադի Վազանովայի անվան ղարարվեստի ուսումնարանում, 1977-2001 ղար. եղել Կիրովի անվան ղարուսումի մենաղարող: 1991-2001 ղար. դասավանդել է նույն ղարուսում՝ վերանվանված Մարիինյան, 1998-2001 ղար. աշխատել որդես բալետմայստեր, իսկ 1993-2006 ղար.՝ բալետի ուսուցիչ Վազանովայի անվան բալետի ակադեմիայում՝ լինելով նրա գիտական խորհրդի անդամ: Երկու տարի էլ

եղել է Սեուլի (Հարավային Կորեա) «Հոնսակ» դորդի բալետի բաժնի գեղարվեստական ճեմարանը: Նրա բեմադրություններից են Վերդիի «Պադմե-ղեմ» (Պետերբուրգ, Սեուլ), «Ռիթմի հիացմունքը» (Սեուլ, Երևան, Վիեննա), «Սխալ համար» (Սեուլ, Վիեննա), «Ռոմեո և Ջուլիետ», «Դոն Կիխոտի սյուիտը» (Սեուլ) և այլն: Միրոյանին եմ աշակերտներ բալետի ճանաչված աշխատանք Ալեքսանդր Ռոմանչիկովը, Կամիլ Հանգուզարովը, Սերգեյ Տոկարեկը:

ԴԱԿԻՑ ԱՍՏՓԱՆՅԱԼ

«Ֆիրդուսնոց» Երբ ֆադաֆաշինությունն ու բիզնեսը ծառայում են բնավ ոչ ֆադաֆին

Ֆիրդուսի փողոցի կառուցա-դասման շուրջ բարձրացված աղմուկն առավելադրեց ուղղված է սարածում առկա դասման ցերեքի դաշտանությանը եւ Նարեկ Սարգսյանի հրամարած նախագծի անհամաստեղելիությանը միջավայրին: Պահանջվում է նոր մրցույթ հայասրարել, որում հնարավորություն կընձեռվի ժամանակակից ճարարարդեսական լուծումներ մսակել եւ բարեխիղճ մոնեցումն ցուցաբերել թաղամասին: Այս ամենը, իհարկե, արդարացի քննադատություններ ու դահանջներ են, սակայն ընթացիկ նախագծի ֆայլայիչ դասկերն անդրահանում է ոչ միայն սկյալ թահանասի վրա, այլեւ ազդում է մսակելի մեծ իրույթով: Ամենից առաջ դրանից հերթական անգամ տուժում է Ֆիրդուսում զսնվող հուսարձաններից մսակելի բարձրարժեք հուսարձան՝ Հանրարդեսության Հարդարակը: Հեսանկախության ցղանի 30 սարվա ֆադաֆաշինական ամենաթողության դայանմներում հարդարակի հանայիրն ամբողջովին ադակամվեց ֆանսային եղանակով վեր հանող բարձրահարկերի ֆոնին: Վառ ազգային դիմագիծն անարգելու, նսենացնելու, զեղազհսական զեեսարդությունից ու մասսաբից զրկելու առավել ցայտուն օրինակ դժվար թե զսենմ մեկ այլ բնագավառում: Անմակարդակ հեռուսահարդորումներ, թուրֆական երգելաձե, վուլգար ցուցարահներ եւ այլ արասավոր երեւույթները ուրան էլ զանգվածային բնույթ կեն, բայց ի վերջո այլընսրանի սեղիֆ ունեն, այնինչ ճարարարդեսության դարագայում այլընսրանը բացակայում է: Ադականող զեեսարդումները մսարդես ու երկարաժամկե զահագործման ակնկալիքով առկա են միջավայրում: Ֆիրդուսի սարածի համար նախաստավող նոր կառուցադասումը վերցնականարդեսողծելու է հարդարակի միջավայրը՝ խայսարդես, բարձր ծավալներ ցցելով նաեւ Ալեքսանդր Թանայանի հեղինակած ու դեռեւ միակ անարդարս ուրվագիծն ունեցող կառավարական թիվ 1

սան եսնամասից: Ֆիրդուսի փողոցի կառուցադասման ներկայիս նախագիծը Նարեկ Սարգսյանի նույն սխեմայի հիման վրա է, բայց մսակելի ուռձացված մասսարբներով եւ զեղազիսրեն մսակելի հանարդեսասխան բոժի օլիգարխիկ ճաեսակին: Հարդարակի օվալաձե սարածին հարակից, բնավ ոչ առանցֆային նսանակության ֆադաֆաշինական բղջի մեջ նախաստավում է զեեսված ցղանաձե հասակագծով եւ բարձրահարկ ծավալներով մի նոր հարդարակ, որդես երկրորդ եւ առավել ցայտուն դոմինանս: Աստեղծվում է հերթական զերիսի կառուցադասումը, որը միայն ակելի է ծանրարբեմնելու երեւանի խցանված վիձակը՝ թե՛ զործարդային, թե՛ զեղազհսական առումներով ակելի արժեզրկելով արդեն իսկ ճնված Փոֆր կենսրոնը: Արթուր Մեսյանի՝ ֆադաֆաշինությունն ու բիզնեսը մույնացնելու մոնեցումն այս դեղումն թե՛ բիզնեսի, թե՛ ֆադաֆաշինության սեսանկյունից ծառայելու է ոչ թե ֆադաֆին, այլ բացառարդես կառուցադասողի զերսահույթ ակնկալող զրդանին: Հեսարրֆրական է, որ զերակա մահ ընդզրկված սարածները ներկայում էլ իրենց օրենի ուժն են բանեցումն միայն բնակիչների վրա: Մասնավոր կառուցադասողի նկասմամբ զերակա մահ կիրառելը, ֆասարեն, անկարելի է: Ասացվում է, որ ամբողջ զինարարական զործնթացն իրականում զերակա մահ է բացառարդես սեֆականասիրոջ համար, որը բնավ Հայասանի հոդարս ֆադաֆաշին է, այլ ներդումներով սարիներ զարումակ երեւանի ֆադաֆաշինությունը ֆակուդային ճգնաժամի առաջ կանգնեցնող ֆողասերը: Փասարեն թանայանական հարդարակը՝ ազգարդակ իոխանությունների հեղազցղան կենսրոնը, զարումակվելու է ողծվել նաեւ հեղազցղող ուժերի օրնֆ, նրանց աղիկար ու անկա-

րող «թավոյա» կառավարման դասձառով: Փասարեն, իրեւ թե Նոր Հայասանի կառավարությունը ի դեն Արթուր Մեսյանի դոժթկում ուրացման եւ Հայկ Մարոյանի անկեղծ խոսուձանության, վերեւներից իջնող ճնեումներին չդիմանալով՝ սղիղված է կրկին ուղեգրել ամեն զնով ներդումներ բռնելու եւ ժողովրդին «նաղդ» սնեսական արձ ցուցարդելու ֆոջարյանական աոխասառձը: Ոջինչ, որ այն կրկին լինելու է ֆադաֆաշինական աղեսն անդարմալի խոսացնելու եւ ֆադաֆի զարագսման, այդ թիվում նաեւ՝ սնեսական առողջ հեռանկարն իսդառ բնաջնելու հաշվին: Ֆիրդուսի փողոցի կառուցադասման սկյալ սարբերակը կյանի կոչելը կլինի նոր իոխանությունների ուղեգրած ֆադաֆաշինական հեսընթացի առաջին մեծ օրինակը, որը ծանր զթաներով կդասի նրանց ձեռները՝ կանաչ լույս վառելով «ջալարաջ կսորները խժռելու դասրասվող» հաջող կառուցադասողների առաջ: Երեւանը վերցնականարդես մեջրով կջոջվի դարձի ճանարարից: Թանայանական ֆադաֆ-այգու զադաֆարը կրկին կմնա որդես խոսակված ուսողիա , իսկ ֆադաֆակիթ աոխարիում ազգային հույզերով նոր խոսֆ ասելու հնարավորությանը կրկին կֆոխարինի «ակելի բարեկարգ երեւան» կեղծ արսահայսությամբ դասարաը: Այս դարագայում ուրան էլ դժվարությունները մեծ լինեն, դես է դիմել կսրուկ ֆայլերի: Կառուցադասողի հես դասական զործնթացներից վախենալու ֆոխարեն դես է կարագվորել օրենսդրական դաշը եւ զերակա մահն ի վերջո ծառայեցնել հոզուս ֆադաֆի: Պես է նոր մրցույթ հայսարարել, որը, սակայն, չդես է լինի զուս ճարարարդեսական հանրությանը սսեղծագործելու բավականություն դասձառելու դայանամով: Պես է հսակ մակվի նոր առաջարդանֆ Երե-

անի Փոֆր կենսրոնի դահանջներին ներդաշակ, ուրեղ նախ եւ առաջ դեսֆ է սահմանակակված լինի կառուցադասվող մակերեսի հարկայնությունը: Հեսանկախության սարիների ընթացում ձեավորված ճարարարդեսական դաշը մեծ առումով թողել է աներդաշակ միջավայրում դասվեր կասարդների մի մեծ բանակ, որն ընդամենը ցանկանում է սեֆական նախագծերով ու բռնած զործերով իմնահասսասվել մեկ ուրիոչ ֆոխարեն: Այսօր էլ Ֆիրդուսու կառուցադասման նախագիծը հանայն ֆնանդասվում է ոչ այնքան իր անբարեխիղճ հարկայնության ու խոսության թիրախավորման, ուրան ոչ ժամանակակից լուծումների համար: Կարելի է կարծել, թե սղեղ ու անբարսավան կառույցը երբեւ կարելի է համարել ուրեւ ոջին կան ժամանակին հարի: Թիրախը բացառարդես սկյալ ուղղությանը առաջնորդները կարծում են, թե նորդասականության սարրերի առկայությամբ ռաբիսը ֆոխարիներով այսդես կոջված ժամանակակից «միմիմալիզմ, հայթեֆ, դեկոնսրուկիլիզմ կան այլ» ոձերի ազդեցությամբ արված ճարարարդեսությամբ՝ կարող են լուծված համարել խնդիրը: Նման մոնեցումն ընդամենը իմնարաավ ճաեսակի կրվի է սանում: Այնինչ ազգային կերդարը դոմինանսազրկելու եւ միջավայրը ծանրարբեմնելու ոչ մի միջոց չի կարող արդարացվել ուրեւ ոձային առանձնահասկության ֆեսիոցանամբ: Այս ամենի վառ օրինակը մենֆ սեսանֆ մի ֆանի սարի առաջ Նարեկ Սարգսյանի կողմից հայսարարված Հանրարդեսության հարդարակի իրեւ թե բարեկարգման մրցույթային նախագծում, երբ նույնիսկ ժամանակակից կան

մողայիկ ձեւերով առանձին ծավալներում բավականին զնորհով աոխասող ճարարարդեսները մսակելումն հավակնոս վերարբեմում էին դրեւորել հարդարակի հանդեմ: Ֆիրդուսու կառուցադասման ներկայիս նախագիծն ու սարիներ առաջ իրականացված այդ մրցույթն իրականում ֆոխադակադակած են՝ մեկը մյուսի սրամարանական զարումակությունը դառնալու միսումով: Թադամասում նախաստավող բարձրահարկերը վերցնականարդես սրռելու են հարդարակի ուրվագիծը բոլոր դիսանկյուններից եւ իրեւ թե առավել արդիական են դարձնելու Հարդարակի «բարեկարգման» մրցույթի զեսանկյունները: Ի դեղ, սկյալ մրցույթի ամենակալվոր դասարներից մեկը սարիներ առաջ աղմկահարույց դարձած Կառավարական զենի վրա Թանայանի արված նախագծի նմանությամբ, բայց նարեկարզայանական սարբերակով արված զմբեթավոր ծավալի ակելացումն է , որին հավասարակոշելու համար էլ հեսագայում դաշ կբացվի հարդարակի մյուս կառույցների զլուխներին եւ նոր զինություններ սնկելու: Այս ֆանսային հեղեղը զմբելու են երեւանի ֆադաֆաշինությունը նոր էջից մարարդելու բացառիկ առիթ եղավ 2018-ի թավոյա հեղաֆոխությունը, որի արդյունում ձեւավորված իոխանությունը մինչ օրս սաղմնային ու անհասկանալի խարիսֆուներին մեջ է: Նման դայանմներում առավել կարեւոր է դառնում համաժողովրդական դահանջի ձեւավորումը: Ինչդես Անուկարի հարցը, այնդես էլ Ֆիրդուսու կառուցադասման խնդիրը դես է արժանանա այդ դահանջի բավարարմանը:

Գորկու կառավարող Արվեստի Բեյգլ տոնավաճառում

«Մինչ հանավարակի դասձառով աոխարիը թավալվոր ցած է զլորվում, իսկական արվեսագեսների արժեքը բարձրանում է», զրում է Պելեգրինո Գասիեռոնոն, անդրարդանալով այս սարվա «Արս Բեյգլ» առջանց տնավաճառում Արեիլ Գորկու կսավների ներկայացմանը: Նա «Միրոր-Սիեթեթեր» զարթաթերթում սեղարված իր հողվածում մեջբերելով մրցանակակիր կոմոդոզիսր Միոել Էֆոյանի վերոնոյալ նախարդասությունը, մասնանոն է, որ անցյալի եւ ներկայի վարակահարուցիչների դայանմներում Գորկու արվեստի ու կյանի դասնությունը նոր իմաստ է ֆոխանցում բոլոր նրանց, ովեր «ծիսածան են ուռնում» անձեւից հեսո: Տոնավաճառում վաճառի են դրված Գորկու «Պարսեզ Մոչիում» կարեւորագույն զործերից ֆոֆրիկ մի բնանկար, վաղ երեսունականներից «Գիեր, առեղծված եւ կարոսալուս» զարից երկու կսավ, ինչդես նաեւ ֆառասունականների կեսերին արված զծանկարներ: Էֆոյանը, որ դոկսրական է դաշոդանել Կոլում-

Միոել Էֆոյանը եւ Վահագն Արսլանյանը Գորկու ունանկարի առաջ

բիա հանավարանում, հեղինակն է «Գորկու երագների դարսեղը» 80 ուղե սեւողությամբ օղերայի՝ հիմնված սեւակամի սեր Ուսանիկ Աղոյանի անցած ողբերգական կյանի (արվեսանոցում հրդեհ, ֆաղցկեղ, կնոջ անհավասարություն, ակոնվթար, եայլը) սարբեր դրվագների վրա: «Նրա արվեստը, այդուհանդերձ, լի է սիրով ու խիզախությամբ», հավասացած է Էֆոյանը, որի օղերայի նախնական կամերային ընթերցման միջոցով ներկայացումը սեղի եր ունեցել անցյալ սարվա սեղեսեմերի 7-ին Նյուարկի (Նյու Ջերսի) Արվեստի թանգարանի զեղ Բիլի Ջոնսոն թասրոնում, ուրեղ դեռեւս դահողանված մնում է «Էսյուդ Նյուարկ օղակայանի ունանկարներից» մեկը: Օղերայի բեմական ներկայացումը հեսաձովել է համավարակի դասձառով: Նրանում Գորկու դերը կասարելու է Բրոդվեյի զխարկոր դերակասարներից Բրենս Բարեթը (բարիսոն-սենոր), որ միջազգայնորեն ճանաչված է «Օղերայի ուրվականը» եւ «Չիկագո» մյուզիկների իր կասարումներով:

Էլբակյանը 2 «Էմմի» մրցանակի է արժանացել

«Բոսոն Գլոբի» սեսանյութերի ավագ խմբագիր, սեսասեղեկությունների դասրասման եւ սարածման զործարդի սնորեն Անուկ Էլբակյանը վերջերս արժանացել է միսամանակ երկու «Էմմի» մրցանակի իր դասրասած «Ամեն ինչ ֆոխվում է: Կլիմայի ֆոֆոխությունը Զելյի Զողում» (Մասաչուսեթսի նահանգ) վավերագրական սեսաֆիլմի համար, սեղեկացում է «Արմինյն Միրոր-Սիեթեթեր» զարթաթերթի հունիսի 27-ի համարը, ակելացնելով, որ նրա «Էմմի» մրցանակների թիվը դրանցով հինգի է հասում: Նրա նախաձեռնությամբ դասրասվել է ֆադաֆական սեսաֆիլմերի զարբ, որոնց մաս են կազմում «ցանաֆային խարդեր» եւ «Աղրի ֆադաֆականարդես երջանիկ դահեր» ֆիլմերը: Ուսարդության է արժանացել նաեւ նրա «խելացի խոհարարներ» սեսաֆիլմը: «Ուրախությունս ու հուզումնս սահմաններ չունեն», մեկ է Անուկը մրցանակի արժանանալու լուրն սսանալուց հեսո:

Հրաժեշտի գազել մորս

«Դու էլ այնտեղ չես, որտեղ էիր, բայց դու ամեն տեղ ես, որտեղ մենք ենք»
Վիկտոր Տյուպո

Իմ կես դարն ամրած՝ մեկ շաբաթ առաջ ընդամենը՝ հուլիսի երեքին հասկացա, թե ինչու եմ ինձ ամիս միաձույլ գոյելուց հետո, լացով մեկ այս աշխարհ. Դուք բացել, ինձ արտասուել ես և փախսից... այդ ժամանակ ես հո չգիտեի, թե քիմիկան լինելուց հետո քիմիկան լինելու էլ ուրիշ երջանկություն էր խոստանում՝ քիմիկան, աչքերդ, ֆայլելը ինձ դարձնելու համաճարություն ունեի, ուզում էի քեզ նման սիրուն լինել մայրս:

Քեզ առաջին անգամ այս սեղանի շուրջը

Ուզում եմ քեզ նման կարգուկանոնի, ժամանակը հարգելու, ժամադրությունից չուշանալու, գիտությունն ու լուսավորությունը գնահատելու կարողությունն ունենալ, քեզ նման եփել- թխելու, հյուսել- կարելու, գեղեցիկ մասուցելու, մաքրակենցաղ լինելու փնտրությունը համաձայն:

Ուզում եմ հասկանալ՝ ի՞նչ էր այնպիսի կարգի օրվա հետ, որ անթերի սահմանը հասած կենցաղը քեզ չէր իջնում այնպես, որ մոռացության սայր երեք լեզվով մեզ համար գիր ընթերցելու, բալետ ու օդերա, թատրոն ու դասերս հաճախելու գլխավորը:

Քո խոսքը դարձել է բարձր մաթեմատիկայի մեթոդական կառույց էր՝ երբեք չէր խճճվում, մարդկանց հանդեմ երախտագիտության, տունն ու երկիրը սիրելու դասերն էլ ճշմարիտ ու վերամբարձ բառերով չէր կազմված, սահուն ընթացքով ակամոջ էր հասնում հանդարտ և խոսքը:

Ես չգիտեմ մեկին, որ քեզ նման, մինչև վերջին օրը, բառարան է կարդում, որ գիր կարդալիս դուրս է գրում դուր եկած բառը, որ թերեք կարդալիս՝ լրագրողին գնահատում է նաև իր ստեղծած, կիրառած բառարանով: Օրեցօր նվազում են քեզ նման թուղթուղիչով մարդիկ, նվազում է քեզ նման՝ ամենօրյա տղազի թերթին կառուցած ընթերցողն ու ձեռագիր մամուլագիրը՝ վայելչագրության սեսանելի կնիքով:

Համավարակի դասառնով ես գնացի ու օդանավ էի փոխում, երբ քեզ հողին հանձնեցին: Ամենադաժան ճամփորդությունս էր, ամենածանր կնիքը՝ քեզ հրաժեշտ տալու դասերն էր լրացնում և մամուլում է ինձ դեռ: Մի միթաբարություն կա՝ երկու աշխարհում իրար հետ լինելու բախտավորությունն ինձ հույս է տալիս՝ երբոր աշխարհում հանդիպելու եմ դեռ...

Հովսեփյանները, Վարդանյանները, Արապյանները, Միսակյանները, Գոյունյանները, Թումանյանները, Դարիբյանները, Նազարյանները խոր կսկիծով սզում են իրենց սիրելի

Էլզա Գեուրգի Վարդանյանի մահը (15 հունվարի 1941 թ. - 3 հուլիսի 2020 թ.)

ԱՆԱՏԵՆ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ Բյուրեղան

Մեծ աղմուկ ոչնչից. վերջ ասն այս կործանարար գործելանձին

Արդեն քանի օր է, ինչ համացանցը բառացիորեն ողողված է ՀՀ Ազգային ժողովի դասազանավոր, «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության խորհրդի անդամ, ԱԺ մարդու իրավունքների եւ հանրային հարցերի մեծական հանձնաժողովի նախագահ Նաիրա Զոհրաբյանին դատաւարական անարգող հարյուրավոր մեկնաբանություններով եւ քննադատությամբ: Առանց այդ էլ ոչ ջերմ ու բարիդրացիական կանոններով աղորոհ, սարքեր ճամբարների բաժանված հասարակության մեջ գլուխ եւ բարձրացրել թեմանամբ, ասելությունն ու չարությունը, եւ, թվում է, թե հայոց երկնակամարը ուր որ է կոպտի այս համարած ասելությունից, եւ մարդիկ համացանցի վիրտուալ սիրույթից դուրս գալով իրական կյանք՝ փողոց, կույր ասելությամբ սրախողխող կանգնեց միմյանց:

Իսկ ի՞նչ է սեղի ունեցել իրականում, վերջնական դասավճիռներ արձակելուց առաջ մեր հազարավոր հայրենակիցները խորացրել են խնդրի էության մեջ: Իսկ հարցը չնչին է ու դարձնակ, ինչպես՝ մի կաթիլ մեղրի դասնությունը:

Ըստ Նաիրա Զոհրաբյանի՝ Սփյուռում աղորոհ մի կին իր «մեծնեցերին» անձնական վիրավորանքներ է գրել, սեռական բնույթի հայտարարներ է արձակել իր, ընթացիկ եւ աղջկա հասցեին՝ ասելով համեմատել չարության եւ անթափուց ասելության խոսքերով: Վիրավորված ինքնասիրությամբ Զոհրաբյանը ձայնային դասասխան է ուղարկել Տիկնոջը, բացառապես եւ միմիայն նրան՝ այդ Տիկնոջը, սակայն խախտելով նրա անձնական մամուլագրության անձեռնմխելիության իրավունքը՝ ձայնային դասասխանը գողացվել, հանրայնացվել եւ ֆեյսբուքյան սիրույթում ներկայացվել է որպես Սփյուռի մեր հայրենակիցների հանդեպ անհարգալից վերաբերմունք:

Հայաստանի Հանրապետության եւ Սփյուռի հայրենակիցներին ողողված իր խոսքում Նաիրա Զոհրաբյանը, ներկայացնելով իրողությունը՝ ներողություն է խնդրում բոլորից՝ վերահաստատելով, որ ինքը բարոնակալ եւ չհանդուրժել թեմանամբ ու հայտարարում, հասարակությունը ասելությամբ սնելու յուրաքանչյուր ֆայլ, ով էլ դա կանի եւ որեւէ էլ այդ անձը կարի:

Եվ իրոք, մեծ աղմուկ ոչնչից: Իսկ միթե հենց այսօրինակ «ման ու չնչին» դիտվածները չեն ֆանդում մեր տունը, հայոց աշխարհը, ինչին սրտառուի սղասում է դավադիր հարեանը: Այո, չարության խոսքը, ասելությունն ու թեմանամբ կազմաֆանդում են Հայրենիքը, եւ անկախ նրանից, թե աշխարհի որ ծայրում ենք աղորոհ, սփյուռում, թե՞ հայրենիքում, որտե՞ք է վերջ ասն այս եղբայրայաց ու կործանարար գործելանձին:

ԳՐԱՏ ԲՈՏՈՅԵՆ Մոսկվա

Պատվո հյուպատոս ՎԱՇԵ ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ

Օրերս մեծ գոհունակությամբ տեղեկացանք, որ մեր թերթի երկարամյա բարեկամ, Հայաստանում Ռանկավար Ազատական կուսակցության առաջին անդամներից Վահե Մարգարի Դարբինյանը Էկվադորի արտգործնախարարության որոշմամբ նշանակվել է Հայաստանում այդ երկրի դատվո հյուպատոս եւ ՀՀ արտգործնախարարությունը հաստատել է հավասարազրույցը:

Արդարեւ, հարավամերիկյան այդ երկրի կողմից այդպիսի վստահությունը առիավաջյան է այն բանի, որ Վահե Դարբինյանը Երեւանում, Լոնդոնում, Վիեննայում, Բազելում եւ Սամբուրում իր ստացած ֆինանսագետի եւ բանկիրի կրթությունն ու փորձառությունը ի շահ իր երկրի եւ ի զարգացումն Հայաստան-Էկվադոր հարաբերությունների գործնական կյանքում լավագույնս դրսևորող անձնավորություն է: Մի մարդ՝ որ գիտի ոչ միայն կազմակերպել անվասնությունն ու դաստիարակությունը սարքեր մարդկանց եւ ընկերությունների ունեցվածքը իր «Պանսերա» մասնագիտացած կազմակերպության միջոցով, այլև հայտնի է նաև որպես բարերար եւ բարեգործ, մեծ հարգանք վայելելով իր ընկերական լայն շրջանակներում:

Շնորհավորելով նրան ստանձնած դատվաբեր դաստիարակ առթիվ, հաջողություններ ցանկանում ենք նրան անձնական կյանքում եւ ազգային ու միջոցառական հարաբերությունների մեջ:

«ԱԶԳ»

Այս Սոֆիան հավանաբար մզկիթի կվերածվի եւ այդ մասին հուլիսի 12-ին կհայտարարի Էրդողանը

⇒ 1 2017-ի մարտին նույն Էրդողանը, ի դասասխան իսլամական շրջանակներին ասել էր, որ Սուլթան Ահմեդի մզկիթը (Կադույոյս մզկիթ) երկու ֆայլի վրա, առանձնապես չի էլ լցվում, մնում է կիսադասարկ, հետևաբար կարիք չկա Այս Սոֆիան մզկիթի վերածելու, այդ սաճարը թանգարան է, այդպես էլ կմնա, եթե նամազ եք ուզում, գնացեք Սուլթան Ահմեդում արեք:

Հիրավի, այդ մզկիթը Այս Սոֆիային շատ մոտ է եւ ահավոր մեծ, տեղավորում է 25 հազար հավասարակալի եւ կիսով չափ լցվում է միայն «Ռամադանի» օրերին, ուրբաթօրյա մամուլներին՝ մասնակի, իսկ սովորական օրերին, «Halk TV-ի» վկայությամբ, այնտեղ հաճախում է ընդամենը միմիայն հարյուր հավասարակալ: Այլ կերպ՝ Այս Սոֆիան մզկիթի վերածելու թուրք իսլամականների հարաձուլ դասառնությունն ամենեւին չեն բխում աղոթատեղիի դասասխանից, դրանց հիմքում ընկած է մոլեռանդությամբ դասասխանավորված կամակորությունը:

Ինչ վերաբերում է Էրդողանին, աղանա, մոռանալով Սուլթան Ահմեդի մզկիթի մասին ասածները, հունիսի 15-ին հայտարարել էր. «Այս Սոֆիա մզկիթի հարցը կլուծվի Պեսական խորհուրդի հուլիսի 2-ի որոշումից հետո եւ մե՞նք Ալլաի օրհնությամբ արդեն այնտեղ կանգնեմք մեր մամուլը»: Էրդողանի հայտարարությունը հետեւել էր Հունաստանի արտգործնախարար Նիկոս Դենդիասի

հակադրությունը: Նա նույնիսկ դիմել էր ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի գլխավոր սեօրեն Օրի Ազուլեին, որն անընդունելի է համարել Այս Սոֆիայի կարգավիճակի փոփոխությունը, ընդգծելով, թե սաճարը համաշխարհային մշակութային ժառանգության ցանկում ընդգրկվել է որպես թանգարան, հրաժարվել խճանկարներով եւ որոշմանակարներով հանդերձ:

Այդ հարցում ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ին է դաստիարակել Միացյալ Նահանգների կրոնական ազատությունների հանձնաժողովը՝ USCIRF-ը, որի օրինակին հետեւել է ԱՄՆ դեմոկրատիկ Սայթ Պոմպեոն, կոչ անելով թուրքական իշխանություններին դաստիարակել սաճարի թանգարանի կարգավիճակը: Կոչին հուլիսի 4-ին միացել է Ռուս ողղափառ եկեղեցին, հուլիսի 6-ին՝ Կրեմլը, իսկ 7-ին՝ Պեսական Դուման, ինչպես նաև եվրոպական բազմաթիվ դեմոկրատների ներկայացուցիչներ: Էրդողանը, սակայն, սղասում էր Պեսական խորհուրդի հուլիսի 2-ի միսի վճիռին: Բայց աղարդում: Նիսի ավարտին խորհուրդը հայտարարեց, որ որոշումը կհրադարակի 15 օրվա մեջ: Մինչ թուրքական լրատվամիջոցները հետևություններ էին անում, թե Պեսական խորհուրդն արդեն կայացրել է Այս Սոֆիան մզկիթի վերածելու որոշումը, հանկարծ խորհրդի դասասխանը հայտարարեց, որ սաճարը մզկիթից թանգարանի է վերածվել մասնաբաժանի խորհուրդի 1934 թ. որոշումով, հետևաբար նույն

կերպ որտե՞ք է լուծվի նաև մզկիթի վերածելու հարցը, ուսի դա լուծումը մասնագիտի իրավասության սակ է, որտե՞ք է մերժել համադասասխան հայոցը:

Մտածել, որ Էրդողանը չգիտեր այդ ամենի մասին, իրատեսական չէ: Այդ դեմքում ինչով բացատրել Այս Սոֆիայի հարցում գնդակը Պեսական խորհուրդի դասը նետելու Էրդողանի առարկը: Հարցին «Ակոսի» վերոհիշյալ համարում դասասխանում է որոշ. Բասթըն Օրանը, գրելով. «Ինչպես երևում է, Էրդողանը չի համարձակվում Այս Սոֆիայի առնչությամբ միանձնյա որոշում կայացնել, այդ իսկ դասառնով փորձում է որոշումը մասնակից դարձնել Պեսական խորհուրդին: Չմոռանալ, որ Այս Սոֆիան մզկիթի վերածելու հայոց այս խորհուրդին ներկայացվել էր նաև 2005-ին, սակայն մերժվել: Հայոց ներկայացուցող «Հիմնադրամների, դասական արժեքների եւ օրջակա միջավայրի» միությունն այնուհետեւ դիմել էր Մարդու իրավունքների եվրոպական դասարան եւ 2018-ի սեպտեմբերի 13-ին ստացել դասարանի բացասական դասասխանը: Հետևաբար դժվար է Էրդողանի գործը»:

Համեմայնդեմքս, հուլիսի 15-ին ռազմական հեղափոխության անհաջող փորձի չորրորդ արեւելիցի օրը, մասնագիտ Էրդողանը կհայտարարի Այս Սոֆիան մզկիթի վերածելու մասին, որ հանդիսավորություն հաղորդի այդ հայտարարությանը:

ԱՐԱՍ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

Եվրասիական փորձագիտական ակումբի համակարգող, ֆաղափական վերլուծաբան

Վերջին օրերին հայաստանյան հասարակության մեջ կրկին աշխուժացան հայ-ռուսական դաշնակցային հարաբերությունների ժամանակակից վիճակին սղառնալիքների եւ մարտահրավերների շուրջ բանավեճերը: Ընդդիմադիրները դնում են, որ ղեկավարված սալիչ հայքերի ֆաղափական խմբերի անդամախառն հայաստանային 102-րդ ռուսական ռազմական հենակետը դուրս բերելու իբր անհրաժեշտության մասին: Հայաստանի ռուսաստանյան բարեկամները զարմանում են, թե ինչու են մեր երկրում «փորձարկումներ» անում երկրորդ հարաբերությունների թեմաներով եւ թե ինչու են մեր հայաստանյան իշխանությունը համարում իր ֆաղափականության հյուսիսային վեկտորը Արեւմուտքի հետ հարաբերությունների հետ: Այս ամենը վերջին օրերին հող են ստեղծում հայ-ռուսական ռազմավարական դաշինքի իրական խորության եւ հեռանկարների շուրջ մտորումների համար եւ, ակնհայտ է, որ մթնոլորտը լարված է իրարանջատ, իրենց մակարդակով եւ խորությամբ սարքեր մեկնաբանություններով:

Ռուսաստանյան սահմանադրության լրացումների փոփոխության արդյունքը ժամանակակից Ռուսաստանը ավելի ուժեղ դարձրեց

Ռուսաստանն անցավ իր ֆաղափական զարգացման եւս մեկ փուլ: Ռուսաստանյան հասարակության ակտիվ մասի ավելի քան երեք քառորդը փոփոխություններ են լրացումներ կատարելու օգտին: Կառավարությունը եւ խորհրդարանը ստացան նոր լիազորություններ: Սահմանադրությունում կծեակերմվի ռուս ժողովրդի դերը որդես ղեկավարման օգտին աշխատող հասարակական կազմակերպությունների իրավունքները: Նշվել է ավանդական կրոնների, ավանդական արժեքների՝ ռուսաց եւ այլ լեզուների, ընտանիքի, երեխաների, արժանապատիվ եւ աղանդաված ծերության համրեղ հարգալից ու հոգասար վերաբերմունքի կարեւորությունը: Եթե Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինը ցանկանա կրկին մասնակցել նախագահական ընտրություններին, ապա նա կարող է դա անել: Այս եւ այլ նորամուծությունները ակնհայտորեն Ռուսաստանը դարձնում են միաժամանակ եւ ժամանակակից, եւ ավելի ճեղքունակ: Կարեւոր է, որ ռուսաստանյան ֆաղափացիների մեծամասնությունը համարժեքներն հասկացավ եւ ղեկավարեց այդ սահմանադրական նորամուծությունները: Մեծ ղեկավարական ֆաղափացիները վստահության փլե սվեցին Վ.Պուտինին եւ նրա թմին մեծ երկիրը զարգացման եւ ուժեղացման ճանադարհով սանելու համար:

Քվեների հաշվարկի հաջորդ օրը Վ.Պուտինը շնորհակալություն հայտնեց ռուսաստանցիներին համրափելին մասնակցելու եւ վստահություն հայտնելու համար: Չնայած այս փոփոխություններին հակառակորդների թիվը նույնպես փոքր չէր, սակայն երկրի բնակիչների մեծամասնությունը, Ռուսաստանի սովորական ֆաղափացիները հերթական անգամ, ինչպես եւ հազարամյա ղեկավարության բոլոր ճակատագրական-բեկումնային դաշինքին, համախմբվելով աղանդացիներ, որ թույլ չեն տալու վնասել իրենց երկիրը, թույլ չեն տալու թուլացնել երկրի ղեկավարական հաստատությունները եւ ղեկավար են հարթապարտել ուժեղ ղեկավարություն հանում: Ռուսաստանյան հազարամյա ղեկավարությունը Պուտինի օրն անում է հերթական հզոր թռիչքը արդիա-

Հայ-ռուսական ռազմավարական դաշինքի ուղղված արդիական սղառնալիքների եւ մարտահրավերների մասին

կանացման, նորացման եւ ժամանակակից դեմքի ձեւավորման համար երկարաժամկետ հեռանկարի կրկնվածով: Իրադարձությունների աղմուկը ընթացի, սոցիալական ցանցերում գերլարված բանավեճերի, միջազգային անբարեմղաս իրադրության մեջ այդ սղառնալիքների դիրքորոշումները կարող էին եւ անկաս մնալ: Սակայն սարքեր երկրներում բոլոր այն փորձագետները, իսկ նրանց հետեւից նաեւ ֆաղափական գործիչները, ովքեր զիստեն եւ ուսումնասիրում են Ռուսաստանը, խորամուխ եղան, հասկանալով, որ այդ ամենը հենց այդպես էլ կա եւ ղեկ չէ գործել սխալներ, մտածելով, որ Ռուսաստանը կարող է ավելի թույլ դառնալ, եւ որ կարելի է նրա հետ բարեկամություն փորձել անել մինչեւ վերջ անկեղծ չլինելով, որ կարելի է նրան թերազնախառն ու վիրավորել, հուսալով, որ դա անդամախառն կմնա:

Այս վերջինը կուզենայի առանձնակի նշել Հայաստանում արեւմտամտ այն խմբերի համար, որոնք հաճույքով նախկինում էլ սրամտաբեր եւ այժմ էլ սրամտաբեր են իրենց ղեկավարները Ռուսաստանի հետ մեր երկրորդ հարաբերությունների հիմքերը սասանելու փորձերի համար: Եվ վերջինը. շնորհակալություն հայտնելով իր կողմնակիցներին (իսկ նրանք կրկին Ռուսաստանում մեծամասնություն են) Վ.Պուտինը նշեց, որ ժամանակ է ղեկավարի սնտեսական ներուժը զարգացնելու եւ հասարակական-ֆաղափական համակարգը ամրադնդելու համար եւ որ նորացված սահմանադրությունը լիովին սրամտաբեր է նման հնարավորություն եւ որ ռուսաստանյան իշխանությունը դա անդամայն անելու է: Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը Ռուսաստանի նախագահին հղած ուղերձում շնորհակալեց փոփոխության արդյունքների առիթով եւ համոզմունք հայտնեց, որ դա հիմք կդառնա Ռուսաստանի ֆաղափական եւ սնտեսական հզորությունը ամրադնդելու համար: Հույս ունեն, որ հայկական ղեկավարի դեկավարի այս շնորհակալանքը հրադարակային դրսեւորումն է այն անկեղծ ընկալման, որ Ռուսաստանի հզորացումն ու ամրադնդումը միանշանակ օգտակար եւ օհակալեց է Հայաստանի ու հայ ժողովրդի համար:

Ամառային կրքեր հայ-ռուսական ռազմավարական դաշինքի թեմայով

Խորհրդարանական ընդդիմադիր խումբում գերակշռող «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության նախագահ **Գագիկ Ծառուկյանը** անցյալ շաբաթ աննախադեղ կոչեց հայաստանյան արեւելյան Հայաստանից 102-րդ ռուսական ռազմական հենակետը դուրս բերելու ղեկավարների անթույլատրելիության մասին: Այդ թեմայով հերթական սարքիչ հայաստանյանները (այլ կերպ դա չէն էլ անվանի) սղառնալիք «Բարգավաճ Հայաստանի» ֆաղափական վերնախավին եւ նրա հետ հավասարադեղ հայ հասարակության ակտիվ մասի ակնհայտ մեծամասնությունը արձանագրել, որ բացի այն բանից, որ հաճույք է ղեկավարում թուրք-ադրբեջանական շրջանակներին եւ սարքեր երկրներում հայերի հակառակորդներին, այդ ելույթները որեւէ այլ հաջողություն չեն կարող ունենալ: Պարզ է, որ մեր օրերում, երբ միջազգային մթնոլորտը ծայրահեղ լարված է, երբ գլոբալ Արեւմուտքի դիրքորոշման մեջ գերազանցում են հակառուսաստանյան միտումները, երբ նույնիսկ կորոնավիրուսի համավարակը չի խանգարում գաղափարա-

կան դիվերսիաներ եւ սղառնալիքային գործեր իրականացնելուն, հայկական մեղիա սարածի մեջ նման արսանետումները ղեկավարեց չեն կարող լինել ղեկավարական: Կարեւոր է, որ մեր հասարակության առողջ մասը, որ եզրակացություններ է արել ղեկավարության դաժան դասերից, բավական աշխույժ համախմբվեց եւ անմիջապես հակահարված սվեց անդամախառն գործողություններին:

Հայաստանի հետ հարաբերությունները, ետխորհրդային սարածում ինտեգրման խորացման հարցերը շարունակում են մնալ ռուսաստանյան բարձրագույն իշխանության ուշադրության կենտրոնում: 10 օր առաջ, ուղիղ համրափելի նախօրեին, նախագահ Պուտինը խորհրդակցություն անցկացրեց ՌԴ Անվտանգության խորհրդի մշակական անդամների հետ, որտեղ մնարկման թեման էր եվրասիական ինտեգրումը: Մամուլում այդ մնարկումների վերաբերյալ մնարմասներ չկան: Սակայն ակնհայտ է, որ ԵԱՏՄ եւ ՀԱՊԿ-ի ներսում հարաբերությունները շարունակում են մնալ ռուսաստանյան արսափն ֆաղափականության կարեւորագույն առաջնահերթություններ եւ այդդիմադիր են լինելու սեսանելի հեռանկարում: «Ազգ»-ի էջերում այդ մասին մեմ գրել ենք երեք շաբաթ առաջ եւ ղեկավարեց նրախ եմ, որ մեր կանխատեսումները հաստատվում են եւ որ դա բխում է Հայաստանի Հանրադատության կենսական օհերից:

Ի՞նչ է մտադրությունների անկեղծությունը մեծ ֆաղափականության մեջ

Այստիպով, հայկական ֆաղափական դիսկուրսում վիճաբանությունների եւ փոխադարձ մեղադրանքների առարկա վերջին օրերին կրկին դարձան հայ-ռուսական հարաբերությունների հարցերը: Մի կողմից, ղեկավարական աղբյուրների հարողումների համաձայն, այս ուղղությամբ անհանգստության առիթ չկա: Նորմալ ընթանում են եվրասիական սնտեսական ինտեգրման կառավարման գործընթացները, որտեղ Հայաստանը հանդես է գալիս իբրեւ հետախմբված եւ կառուցողական դեր խաղացող երկիր: Մեր սնտեսական հարաբերությունները ամենալուրջ մնությունն են բռնում կորոնավիրուսի ղեկավարման ավերիչ հետեւանքների ղեկավարման: Եվրասիական փորձագիտական ակումբը մտադիր է այս սարվա հույս-օգոսոս ամիսներին իրականացնել իր թվով վեցերորդ, արդեն ավանդական հետազոտությունը ԵԱՏՄ-ում մեր երկրի կիսամյակի կրկնվածով մասնակցության սնտեսական սվալների եւ հեռանկարների մասին: Մենք իրավունք ունենք հղաբանալու մեր առաջատար սնտեսագետների հետազոտությունների բարձր մակարդակով, որոնց արդյունքում արդեն ավանդաբար բացահայտվում են մեր երկրի համար եվրասիական ինտեգրման նշանակության խորհային հարցերը: Հայաստանում անդամախառն համարակային իրավիճակը թույլ չի ար-

լիս մեր արսագնա աշխատողներին Ռուսաստան մեկնել սեղանային աշխատանքների: Արդեն ղարզ է, որ դա մեր ՀՆԱ-ի վրա շատ քաղաքական աղբեցություն է ունենալու 2020թ.ին: Սակայն շատ կարեւոր է, որ հարաբերությունները Ռուսաստանի հետ այնքան վստահելի լինեն, որտեղի դրանց դրական աղբեցությունը հետագայում զգան նաեւ մեր հարյուր հազարավոր աշխատանքային միգրանտները:

Հայաստանը հնարավորություն ունի օգտագործելու համավարակով ղայմանավորված ղաուզան ներհասարակական երկխոսություն ծավալելու համար առավելագույն թվով մասնագետների եւ ֆաղափացիական ակտիվիստների ներգրավմամբ ռուսաստանյան ամենատարբեր կառույցների հետ վստահության խողովակներ ստեղծելու նղասակով: Ոչ թե թեմանալ, ոչ թե նախանձել, ոչ թե ասել ու խանգարել մեկմեկու, ղառողությունների հիմուն չղնել ընդդիմախոսներին ոչնչացնելու ցանկությունը, ամեն կերպ թուլացնելը միմյանց, միմյանց դավաճան ու թեմամի անվանել, այլ ընդհակառակը՝ նախանձեղնել ֆաղափացիական համախմբման գործընթացներ, երկրի ներսում արսափն աղբեցությունները ներդաշնակեցնել, բացահայտել ամբողջ աշխարհին հայքերի հայկական բնավորության դրական գծերը հանում այն բանի, որ այդ ամենը ծառայի Հայաստանին: 2020թ. սնտեսական առումով շատ բարդ է լինելու: Դա արդեն հասկանալի է: Բայց հայկական բնավորությունը միշտ ղառաս է եղել արժանաղաքավորեմ, ասաներն ամուր սեղմած դիմակայել գրկամիմ ու դժվարություններին, եթե առջեւում հստակ երեւում է հուսադրող հեռանկարը:

Մեր աշխարհի մեծ ղեկությունները շատում են հուսադրել իրենց ֆաղափացիներին, որ իրենց երկրների սնտեսությունը 2021թ. կվերականգնվի եւ նույնիսկ կզնա զարգացման ճանադարհով: Ռուսաստանի ղառագայում դա կարելի է ասել էլ ավելի մեծ համոզմունքով: 2021-2025թթ. ռուսական սնտեսությունը կարժվի վստահ եւ հարգանքի արժանի զարգացման ուղիով: Դա նաեւ այն ղառագահական ընտրությունների նախաշեմին: Ահա թե ինչու է կարեւոր մտածել մեր սնտեսական համակարգը ռուսաստանյան սնտեսության հետ համակողմանի կողմերացնելու, մեծ ու փոքր համատեղ նոր նախագծեր կյանքի կոչելու մասին: Ինչպես դա բազմիցս ղառասել է մեր նոր ու նորագույն ղառության մեջ, ղեկ է ի հայտ գան հանձարեղ հայեր իրենց ղայծառ ուղեղներով եւ ղեկ է կանգնեն այդ գործընթացների գլխին, թույլ չտալով Հայաստանը դարձնելու մերձավորարեւելյան ետնախոր: Հայաստանի բնակչության մեծ մասը Ռուսաստանի հետ ամենատարբեր հարաբերությունների կողմնակիցն է: Հայկական վերնախավում (հասկաղաք նոր սերնդի) այդ հոգեկերտվածի կողմերը այնքան էլ շատ չեն: Բայց եթե հայկական բարձրագույն իշխանությունները կարողանան իմաստուն կերպով Ռուսաստանի հետ դաշինքը համատեղել գլոբալ Արեւմուտքի հետ գործընկերությամբ, չխորամանկել, չլինել երկերեսանի, գիտակցաբար կան անգիտակցորեն չվնասել այդ հարաբերությունները, աղա Հայաստանը իսկաղաք կարող է զարգացման եւ բարգավաճման հնարավորություն սանալ նույնիսկ ներկա անբարեմղաս ղայմաններում:

